



WATERBEHEERPROGRAMMA

2022 – 2027

Versie: Ontwerp waterbeheerprogramma 2022 - 2027
Vastgesteld op 25 mei 2021 door het dagelijks bestuur
Ter inzage van 28 mei tot en met 8 juli 2021

Inhoudsopgave

1. Waterbeheerprogramma 2020-2027: werken aan grote opgaven
2. De veranderopgave van de Omgevingswet
3. Het klimaat verandert
4. Waterkwaliteit op orde
5. Duurzaamheid: vergroening, CO2-neutraliteit en circulair werken
6. Beleven van water
7. Duurzaam financieel beleid

Bijlagen:

1. *Verklarende woordenlijst*
2. *Achtergronddocument KRW waterlichamen Vechtstromen*
3. *Factsheets 49 KRW waterlichamen Vechtstromen*
4. *Doelen overige wateren*
5. *Uitgangspunten afkoppelen*



1. Waterbeheerprogramma 2022-2027: werken aan grote opgaven

Waterschap Vechtstromen is een van de 21 waterschappen in Nederland. In Twente, het Vechtdal en Zuid-Oost Drenthe zorgen we voor veilig, voldoende en schoon water. Samen met partners en inwoners werken we zo elke dag aan een aantrekkelijke leefomgeving.



De komende jaren staan we voor grote uitdagingen. We blijven werken aan voldoende water (niet te veel, niet te weinig), omgaan met klimaatverandering, voldoen aan de eisen voor waterkwaliteit, de biodiversiteit versterken en werken aan duurzame energie en circulair grondstoffengebruik.

In onze Watervisie hebben we deze opgaven beschreven in zeven hoofdlijnen. We schetsen hoe ons watersysteem er in 2050 moet uitzien om goed toegerust te zijn voor alle uitdagingen.

Dit Waterbeheerprogramma vloeit rechtstreeks voort uit de Watervisie. Het beschrijft hoe we de komende zes jaar werken aan het realiseren van het gewenste waterbeheersysteem.

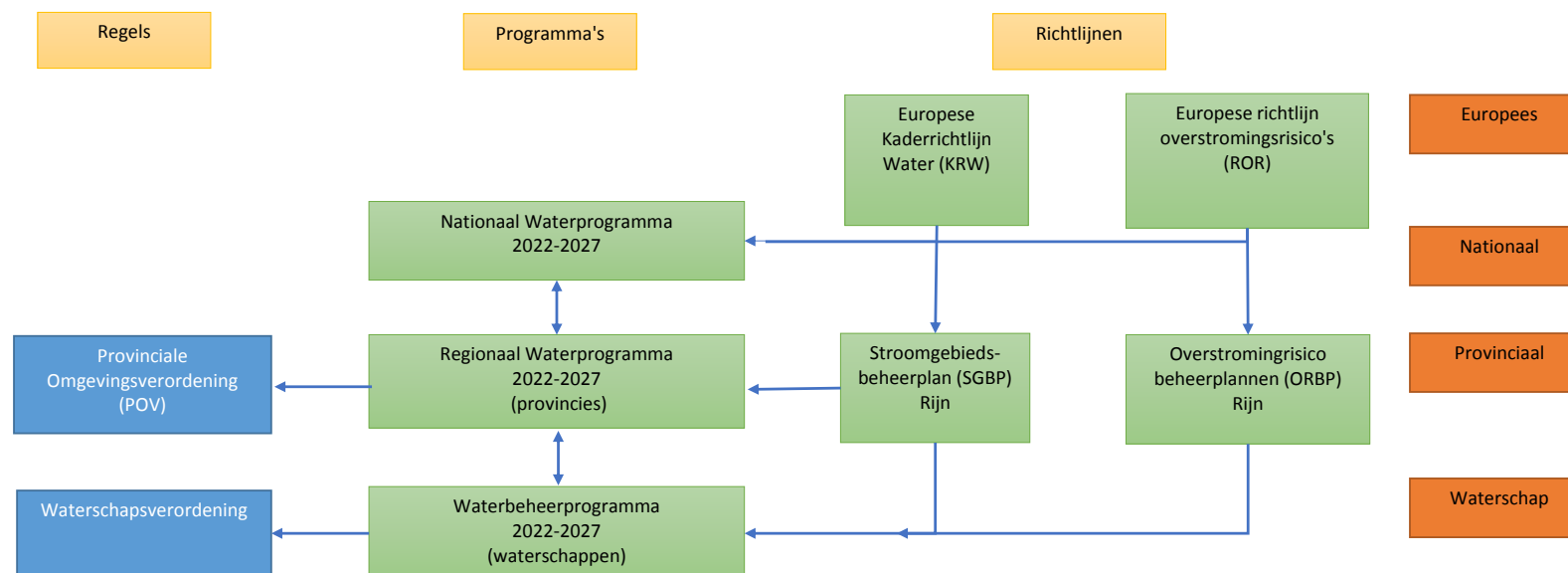
Ons werk

Als waterschap werken we aan voldoende, schoon en veilig water in Twente, het Vechtdal en Zuid-Oost Drenthe.

- We zijn expert in het zuiveren van rioolwater. Met 23 rioolwaterzuiveringsinstallaties maken we het afvalwater van ruim 800.000 inwoners en bedrijven schoon, voordat het weer terugkeert in beken en sloten.
- We beheren en onderhouden bijna 3700 kilometer aan rivieren, beken en sloten.
- Met stuwen en gemalen reguleren we het water in ons werkgebied. Zo zorgen we ervoor dat er in natte én droge tijden voldoende water is voor landbouw, natuur, wonen en ondernemen.
- Met kades, wateropvanggebieden en herinrichting van rivieren en beken pakken we wateroverlast aan en dragen we bij aan een veilige leefomgeving met water.

1.1 Inhoud van het Waterbeheerprogramma

Het Waterbeheerprogramma 2022-2027 laat zien welke resultaten we op strategisch en tactisch niveau in zes jaar willen halen. We geven aan welke maatregelen en voorzieningen we daarvoor treffen en wanneer. De maatregelen in het programma zijn een aanvulling op en uitwerking van maatregelen die al in de waterprogramma's van het Rijk en de regio zijn opgenomen.



Figuur 1-1. Samenhang van NOVI naar POV, GOVI en Watervisie en daaronder de uitwerking in nationale en regionale waterprogramma's naar ons waterbeheerprogramma]

1.2 Relaties met andere (water)plannen

Nadenken over de toekomst van het waterbeheer en daarvoor plannen maken, dat doen we niet alleen. We werken hierin samen met het Rijk, de provincies en andere waterschappen. Ook stemmen we ons beleid intensief af met de gemeenten in ons beheergebied. Elke partij draagt bij vanuit eigen verantwoordelijkheden en taken.

Dit Waterbeheerprogramma staat daarom niet op zichzelf, maar sluit aan bij plannen van andere partijen zoals het nationale Waterplan, het Stroomgebieds-beheerplan Rijndelta en de Omgevingsvisies van de provincies Overijssel en Drenthe waar het provinciale waterbeleid deel van uitmaakt.

Een nieuwe uitdaging vormt de Omgevingswet. De Omgevingswet verlangt één samenhangend stelsel van planning, besluitvorming en procedures rond de leefomgeving. Alle relevante partners dienen zorgvuldig met elkaar af te stemmen hoe ze maatschappelijke (regionale) opgaven in de leefomgeving oppakken. Daarbij moeten alle partijen aan de ene kant flexibel zijn, maar aan de andere kant ook heel duidelijk de verantwoordelijkheden van overheden, inwoners en bedrijven afbakenen.

Met onze Watervisie en dit Waterbeheerprogramma geven we een eerste invulling aan de gevraagde afstemming en samenwerking. We nodigen partners uit om in gesprek te gaan over regionale opgaven en hoe we daarin met elkaar kunnen optrekken.

1.3 Proces en inspraak

Dit Waterbeheerprogramma is nog een voorlopige versie (een ontwerp-programma). Bij het opstellen hebben we onze samenwerkingspartners betrokken in één consultatieronde voor zowel de Watervisie als het Waterbeheerprogramma. De volgende partijen zijn geconsulteerd: provincies, gemeenten, buurwaterschappen, bedrijven (w.o. drinkwaterbedrijven), woningcorporaties, LTO, natuur- en terreinbeherende organisaties en vertegenwoordigers van de recreatiesector.

Het Waterbeheerprogramma is een wettelijk plan waarvoor de regels gelden van openbare inspraak. Dat betekent dat iedereen schriftelijk op de inhoud kan reageren (per post, e-mail of via de website van het waterschap). De wettelijke inspraakperiode is zes weken en duurt van 28 mei tot 8 juli 2021. De reacties worden gevat in een reactienota, waarin we ook aangeven aan welke wijzigingen op basis van de reacties worden doorgevoerd.

Het Algemeen Bestuur van het Waterschap stelt het plan definitief vast op 15 december 2021. Vanaf 22 december 2021 is het Waterbeheerprogramma van kracht.

Voor het Waterbeheerprogramma is het niet nodig om een milieueffectrapportage (m.e.r.) uit te voeren (een plan-m.e.r.). De kaders voor de verschillende maatregelen staan namelijk in het huidige Waterbeheerplan; het Waterbeheerprogramma bindt alleen het waterschap zelf bij de uitoefening van bevoegdheden.

De wettelijke basis voor alle maatregelen die we willen uitvoeren ligt in nog te nemen besluiten over projectplannen op basis van artikel 5.4 e.v. van de Waterwet. We bekijken per projectplan of daarvoor een m.e.r.- plicht of een m.e.r.-beoordelingsplicht geldt. Dat is het geval als ze bepaalde 'drempelwaarden' overschrijden.*

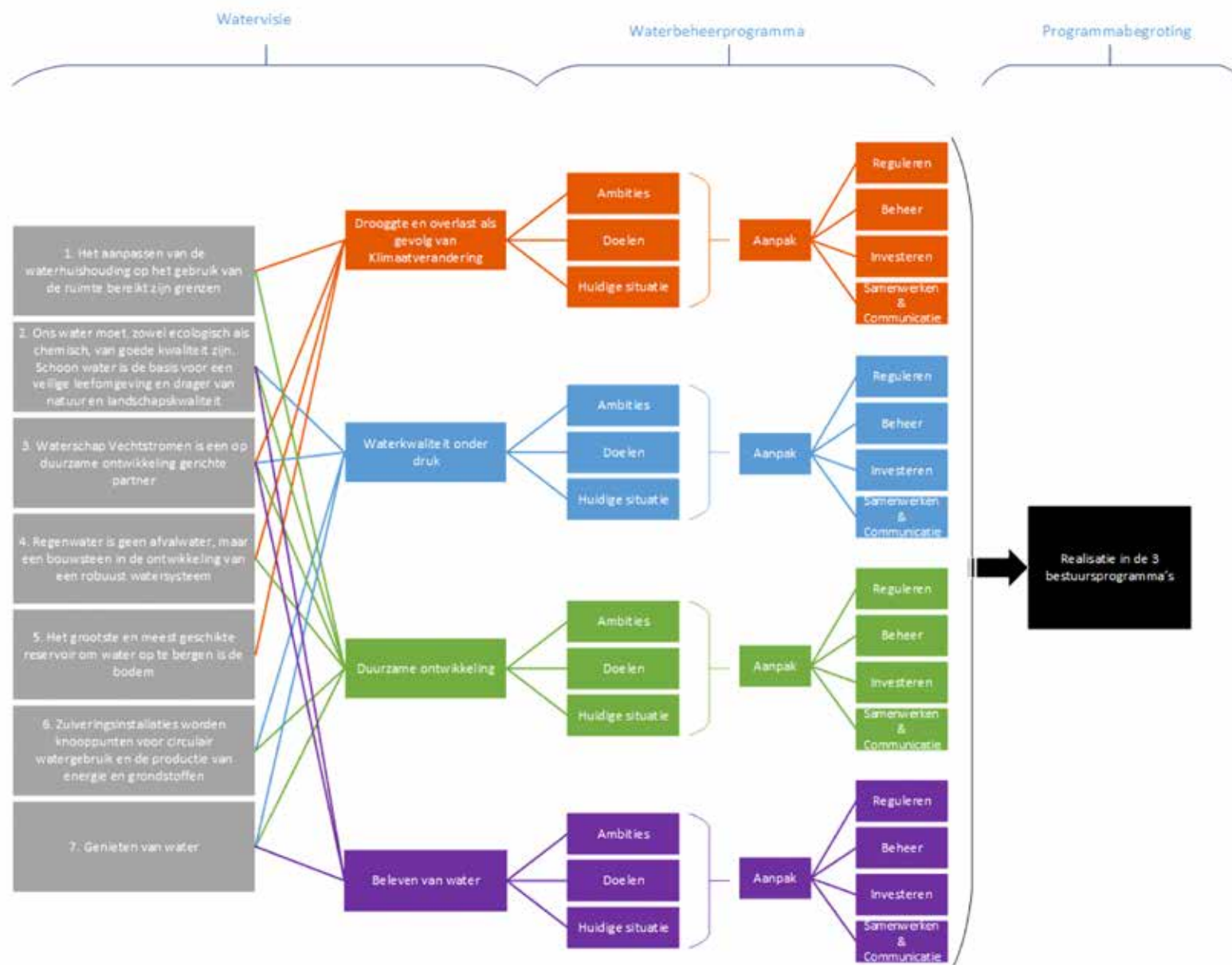
1.4 Leeswijzer

Als waterschap staan we voor een flinke veranderopgave: hoe gaan we werken in de geest van de nieuwe Omgevingswet? In hoofdstuk 2 gaan we daarom eerst nader in op deze opgave. We geven aan wat die inhoudt, welke doelen daar voor ons uit voortvloeien en met welke instrumenten we die willen realiseren.

In de volgende hoofdstukken beschrijven we hoe we gaan werken aan de opgaven die in de Watervisie zijn verwoord in zeven hoofdlijnen. Het gaat om de thema's klimaat (hoofdstuk 3), waterkwaliteit (hoofdstuk 4) en duurzaamheid (hoofdstuk 5). We besteden ook aandacht aan hoe we het waterbewustzijn van mensen willen vergroten (hoofdstuk 6). We bespreken voor elk thema onze ambities, geven een beeld van de huidige situatie, benoemen de doelen en vervolgens de maatregelen die we nemen. De maatregelen nemen we door bestaande maatregelen te continueren (staand beleid), maar ook via nieuw beleid. Voor het nieuwe beleid, dat nog niet is vastgesteld door dagelijks en/of algemeen bestuur en waarbij het participatieproces nog niet voltooid is, heeft het waterbeheerprogramma een agenderende functie. Bij de maatregelen is dit geduid als agenderend. In hoofdstuk 7, tot slot, komen de financiële uitgangspunten aan de orde.

* voetnoot: Een milieueffectrapportage brengt de milieu-gevolgen van een plan in beeld voordat daarover een besluit wordt genomen. De overheid is voor sommige pannen en besluiten verplicht om zo'n rapportage op te stellen.

Figuur 1-2. Samenhang tussen de Watervisie, het Waterbeheerprogramma en de programmabegroting.



2. De veranderopgave in het kader van de Omgevingswet

Dit Waterbeheerprogramma 2022-2027 is meer dan een vervolg op het aflopende Waterbeheerplan. We staan voor de opgave om anders te gaan werken, in de geest van de nieuwe Omgevingswet. In dit hoofdstuk geven we aan wat die veranderopgave inhoudt, welke doelen daar voor ons uit voortvloeien en via welke instrumenten we die willen realiseren.



De Omgevingswet

Naar verwachting wordt de nieuwe Omgevingswet van kracht vanaf 1 januari 2022. De nieuwe wet bundelt en vereenvoudigt de regels voor ruimtelijke projecten, zoals wet- en regelgeving over bouwen, milieu, water, ruimtelijke ordening en natuur.

Doel is te zorgen voor een samenhangende aanpak van de leefomgeving, een betere en snellere besluitvorming en ruimte voor lokaal maatwerk.

De wet voert één digitaal overheidsloket in, wat het initiatiefnemers makkelijker maakt om ruimtelijke projecten te starten. De Omgevingswet wil ook participatie bevorderen, en burgers en ondernemers zo goed mogelijk betrekken bij de ontwikkeling van de leefomgeving.

2.1 Ambitie

Het motto van de Omgevingswet is: Ruimte voor ontwikkeling, waarborgen voor kwaliteit. Om dit te bereiken is de Omgevingswet gericht op het realiseren van vier doelen (zie figuur 2-3).

1. Inzichtelijk omgevingsrecht
2. Leefomgeving centraal
3. Ruimte voor maatwerk
4. Sneller en beter



Figuur 2-3. De vier doelen van de nieuwe Omgevingswet.

De Omgevingswet betekent een heel andere manier van werken van de overheid in de leefomgeving. Het huidige uitgangspunt van 'nee, iets mag niet, tenzij', wijzigt in 'ja, iets mag wel, mits...'. Als overheden schrijven we niet langer sectoraal voor wat wel en niet mag, maar maken we integraal ruimte voor initiatieven. Dat betekent niet dat we alles toestaan, we waken over de waarden die wij belangrijk vinden.

Met deze insteek van 'nee, tenzij' naar 'ja, mits' verandert er veel: onze regels en processen, hoe we naar onze taken kijken en die uitvoeren en hoe we onze verantwoordelijkheden invullen.

2.2 Doelen

Wij zien de Omgevingswet als meer dan een wet die we moeten uitvoeren. De Omgevingswet is voor ons een middel om onze visie te verwezenlijken, namelijk het samen creëren van een aantrekkelijke leefomgeving door te werken aan veilig, voldoende en schoon water. De Omgevingswet is daarmee een steun in de rug voor onze ambities. Rond de vraag hoe we willen werken voegt de Omgevingswet dus geen veranderopgave toe. De wet stelt wél eisen aan onze kijk en houding en dwingt ons om een aantal zaken uit te denken en vast te leggen.

Ons doel voor de uitvoering van Omgevingswet is: Door ruimte te maken voor initiatief in ons beheergebied, met borging van kwaliteit, zijn we beter in staat om samen met de omgeving tot een aantrekkelijke leefomgeving te komen. We zijn ook beter in staat in te spelen op ontwikkelingen om ons heen en in ons gebied.¹

We lichten dit hieronder verder toe.

Ruimte maken voor initiatief: van 'nee, tenzij' naar 'ja, mits'

Tot nu toe was het uitgangspunt dat onder onze bevoegdheid niets mag, tenzij wij toestemming geven (vergunnen). Het nieuwe uitgangspunt wordt nu dat elk initiatief mag, mits daardoor geen kwaliteiten in de leefomgeving in gevaar komen. Dit vereist:

- dat we helder maken welke kwaliteiten of waarden we willen borgen;
- dat we zichtbaar kunnen maken waar wij
 - zelf ambities hebben;
 - reguleren via de Waterschapsverordening;
 - ruimte laten voor initiatief;
- dat we helder kunnen maken waarom wij ergens ambities hebben of reguleren.

¹Plan van aanpak implementatie van de omgevingswet bij waterschap Vechtstromen versie 1.02 27 februari 2019.

Samen met de omgeving: participatie van burgers, bedrijven en partners

Samenwerken met de omgeving, ofwel participatie, is niet vrijblijvend. De Omgevingswet zelf stelt geen eisen aan de vorm van participatie. Dit betekent dat wij onze eigen norm voor participatie moeten vaststellen. Dit vereist:

- dat we een visie op participatie opstellen die aangeeft hoeveel ruimte we wanneer willen bieden aan wie. En dat we deze visie laten doorwerken in participatiebeleid en een participatieverordening;
- dat wij in de opdrachtvoorbereiding van projecten meegeven aan welke participatiekaders een opdrachtnemer moet voldoen.

Transparantie: borging van kwaliteit, samenhang op doelen, beleid, maatregelen, regels

Wanneer we wel of geen beperkingen opleggen aan initiatiefnemers moeten we dat kunnen verantwoorden.

Dit vereist dat we inzicht kunnen geven in de hele besluitvorming: welke kwaliteit in de leefomgeving moet worden geborgd, vanuit welk waterschapsdoel? Welk beleid of welke maatregel in het Waterbeheerprogramma of welke regel in de Waterschapsverordening hebben wij daarvoor? We dienen dat inzichtelijk te maken in documenten, op onze eigen website maar ook daarbuiten zoals in het Digitale Stelsel Omgevingswet (DSO) en op andere plaatsen.

Dit vraagt:

- dat we onze beleidscyclus op orde brengen, borgen en ontsluiten;
- dat we onze processen beter borgen;
- dat we onze informatie anders delen/ beschikbaar maken.

2.3 Aanpak

Dit Waterbeheerprogramma geeft aan wat onze inhoudelijke strategie is om onze opgaven te verwezenlijken. Deze strategie volgt uit de waarden die we als waterschap centraal zetten. De centrale waarden in de Omgevingswet sluiten naadloos aan bij de onze. Concreet betekent dit:

- dat we de leefomgeving altijd centraal zetten;
- dat we zoveel mogelijk samenwerking zoeken met partners in ons beheergebied;
- dat we streven naar optimale participatie.

We beschikken over vier soorten instrumenten om de resultaten te boeken rond onze opgaven: reguleren

1. reguleren;
2. beheer;
3. investeren;
4. samenwerken en communicatie.

Hierna geven we aan hoe we deze instrumenten kunnen inzetten om onze opgaven te realiseren.

Spoor: Reguleren

Maatregel:

- **We passen de Waterschapsverordening aan de eisen van de Omgevingswet aan.**

Toelichting:

- Onderbouwing van regels
- Om de doelen uit ons Waterbeheerprogramma te halen kunnen we regels maken via de Waterschapsverordening. De nieuwe insteek van de Omgevingswet vraagt om heel andere regels dan we gewend waren. We bouwen onze Waterschapsverordening nu vanuit het principe van 'Ja, mits'. Met ingang van de Omgevingswet kijken we hoe initiatieven wel gerealiseerd kunnen worden en onder welke voorwaarden. De regels in de verordening moeten verantwoorden waarom we het noodzakelijk vinden ergens een beperking op te leggen aan initiatiefnemers. We zullen bij elke regel helder aangeven:
1. Uit welk beleid de regel voortvloeit;
 2. Voor welk doel dat beleid is gemaakt: welke kwaliteit beschermen wij hiermee?
 3. Aan welke ambitie uit de Watervisie dit doel bijdraagt.

Natuurlijk kunnen we op deze manier alle bestaande beperkingen in standhouden. Maar dit past niet bij het doel van de Omgevingswet. Onze Waterschapsverordening zal mee veranderen en

daarmee is het mogelijk dat bestaande beperkingen verdwijnen.

De leefomgeving centraal

Nieuw in de Omgevingswet is dat de leefomgeving centraal staat. Dat betekent dat we niet alleen door onze waterschapsbril naar een locatie kijken, maar naar de bredere context van die plek. We hebben oog voor meerdere invalshoeken zoals ruimtelijke ordening, gezondheid, natuur, cultuur, historie, economische ontwikkeling, recreatie, veiligheid en het belang van burgers. Redenerend vanuit de regelgeving zoeken we naar maatwerk voor iedere locatie. De afwegingen die we maken, en daarmee de regels die gelden, kunnen dus op iedere locatie anders zijn.

We beginnen met de vraag: wat is het initiatief eigenlijk en op welke plek speelt het? Pas daarna kijken we welke regels van toepassing zijn. Zo kunnen we onze regelgeving heel nauwkeurig toepassen op een specifieke plek met een specifieke context. Voordeel is dat we initiatiefnemers alleen als het echt nodig is confronteren met regels en de daarbij horende eisen en beperkingen. Zo verminderen we administratieve lasten en het aantal meldingen en vergunningsaanvragen dat we moeten verwerken.

Meedenken en adviseren

Niet alleen de opzet van de regelgeving verandert, ook het proces van vergunningverlening.

Vanuit de omkering in de Omgevingswet (van 'nee, tenzij' naar 'ja, mits') stellen we ons voortaan meedenkend en adviserend op in het vergunningverleningsproces.

Spoor: Beheer

Maatregel:

- **We hebben het beheer op orde.**

Toelichting:

Met beheer bedoelen we al het reguliere werk dat Vechtstromen uitvoert voor de bediening en instandhouding van het watersysteem en de waterketen. Denk aan peilbeheer, maaien, baggeren, muskusratten- en beverrattenbestrijding, maar ook de bediening van rioolwaterzuiveringen en het onderhoud van al onze middelen. Wij onderhouden duizenden objecten (assets) door ons hele beheergebied: 23 rioolwaterzuiveringen, 400 kilometer persleiding en rioolgemalen in de waterketen, 3.700 kilometer watergangen, retentiegebieden, circa. 3.951 stuwen, 216 gemalen, 146 bruggen, 120 onderleiders, 16 sluizen en circa 24.000 duikers. Ook beheert Vechtstromen circa 350 kilometer waterkering (dijken, dammen en kades). De werkwijze ten aanzien van keringbeheer, van zowel regionale als overige keringen, is opgenomen in het beheer- en beleidsplan waterkeringen (2015).

Assetmanagement

Beheer op orde wil zeggen dat deze assets (objecten) hun functie moeten vervullen met een goede balans tussen de prestaties, risico's en kosten. Assetmanagement helpt bij het maken van de juiste keuzes en het helder kunnen uitleggen ervan. Het zorgt ervoor dat budgetten worden ingezet daar waar dat het hardst nodig is. Onze ambitie is om in 2023 assetmanagement volledig geïmplementeerd te hebben.

Veel onderdelen van de assets zijn de komende jaren toe aan vervanging, renovatie of intensiever onderhoud. Dit komt (onder meer) omdat veel infrastructuur gerealiseerd is in de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw. Deze is in de komende jaren technisch afgeschreven of heeft nog maar een beperkte levensduur.

Ons streven is om vanaf 2025 de financiële middelen te hebben om alle assets de juiste prestatie te laten leveren met een aanvaardbaar risico.

Maatregel:

- **We zoeken de juiste balans tussen onze verantwoordelijkheid en een dienstverlenende houding.**

Toelichting:

De veranderopgave van de Omgevingswet werkt door in ons dagelijks beheer, vooral daar waar we direct

contact hebben met partijen in onze leefomgeving: via het watersysteembeheer en via vergunningverlening, toezicht en handhaving.

De wet vraagt overheden een dienstverlenende houding aan te nemen die gericht is op het mogelijk maken van initiatieven. Onze medewerkers krijgen daarom, meer dan nu, een adviserende en meedenkende rol als zich initiatieven aandienen. Zij doen dit steeds met goed oog voor de belangen van Waterschap Vechtstromen en de borging van het algemeen belang.

Helemaal nieuw is deze adviserende werkwijze niet voor ons. Seniormedewerkers en gebiedsbeheerders werken al vaak aan oplossingen in langdurige relaties met (landbouw)bedrijven, grondeigenaren en burgers. Ook vergunningverleners, toezichthouders en handhavers werken steeds meer vanuit een adviserende houding. De Omgevingswet borgt en versterkt deze werkwijzen.

In de processen van vergunningverlening, toezicht en handhaving kijken we ook, meer nog dan nu, naar onszelf vanuit de leefomgeving. Bij toetsing van de Vergunning Eigen Dienst bijvoorbeeld stellen we onszelf vragen als: is er voldoende participatie geweest? Zijn de belangen van andere partijen in de leefomgeving genoeg geborgd?

Deze nieuwe werkwijze wil niet zeggen dat Vechtstromen vanaf nu met alle initiatieven meegaat. Beheer en handhaving blijven de kern van ons werk.

Dienstverleningsvisie

In een Dienstverleningsvisie geven we aan welke producten en diensten we leveren, met welke dienstverlening en hoe we samenwerken in de keten met andere overheden. Zo zijn we transparant voor onze omgeving. De visie biedt medewerkers een leidraad voor hun omgang met partijen in de omgeving.

Maatregel:

- ***We zetten in op participatief beheer.***

Toelichting:

De opgaven waar wij voor gesteld worden, zijn enorm. Dit vraagt om creativiteit. We kunnen niet alles en we kunnen het niet alleen. Dat hoeft ook niet altijd, soms is het veel effectiever om anderen ruimte te geven om zelf stukjes van het beheer te laten uitvoeren. Wij hebben de afgelopen jaren goede ervaringen opgedaan met bijvoorbeeld boerenstuwten tijdens de droogte, waarmee agrariërs zelf water kunnen vasthouden op hun percelen. Andere voorbeelden zijn de programma's Natuur op Peil, Landbouw op Peil en Deltaplan Agrarisch Waterbeheer. In deze programma's ondersteunen we de landbouw om tot een optimaal peil te komen binnen de kaders van het waterschap, zonder dat we daar zelf heel veel voor hoeven te doen.

Door ruimte te maken voor eigen initiatief in de samenleving en door ondernemers, en dit slim te faciliteren, kunnen we gebruik maken van het oplossend vermogen en het verantwoordelijkheidsgevoel van onze omgeving. Zo besparen we ook op onze kosten. Tegelijk vergroot het de betrokkenheid bij het waterschapswerk en het waterbewustzijn én past het goed bij het opkomende Uitdaagrecht. Met het uitdaagrecht kunnen inwoners hun gemeente verzoeken om de uitvoering van een taak van de overheid over te nemen (met of zonder bijbehorend budget), omdat zij denken dat zij die beter of goedkoper te kunnen uitvoeren.



Ontvangstwerk rwzi Emmen

Spoor: Investeren

Maatregel:

- **We investeren op basis van assetmanagement.**

Toelichting:

Als we via regelgeving en beheer onvoldoende resultaten boeken, kan het noodzakelijk zijn zelf te investeren in vernieuwing of gebiedsontwikkelingen. We maken, vanuit de gedachte van assetmanagement, daarbij steeds de afweging tussen kosten, prestaties en risico's om te komen tot een optimale mix in investeren en beheer. Bij investeringen zoeken we actief naar manieren waarop we aan meerdere doelen tegelijk kunnen werken (koppelkansen). We kijken daarvoor ook naar de doelen van onze partners in een gebied. Op de langere termijn moet het mogelijk zijn om de investeringsuitgaven en de jaarlijkse beheer- en onderhoudskosten beter te beheersen en toe te werken naar een optimum. Assetmanagement helpt ons om deze integrale afweging te maken en dat optimum te bepalen. Dit proces kunnen we ondersteunen door nieuwe methoden toe te passen, zoals het monitoren van de kwaliteit van de infrastructuur met behulp van sensortechnieken.

Voor de waterketen is het doel dat aan het eind van de planperiode (2027) alle installaties minimaal voldoen aan de lozingseisen uit het Activiteitenbesluit.

We hebben op dit moment nog onvoldoende informatie over de actuele toestand van al onze onderdelen op rioolwaterzuiveringen, gemalen en slibverwerkingsinstallaties. We hebben daarom op een globaal niveau bepaald welk investeringsvolume nodig is

om onderdelen te vervangen op het optimale technische moment. Om hiervoor goede keuzes te maken, is het noodzakelijk meer kennis van de technische toestand van onze assets te verkrijgen. Tot dat moment voeren we alleen het noodzakelijke werk uit.

Tabel 1. Overzicht maatregelen aan rioolwaterzuiveringsinstallaties

Rioolwater zuivering	Renovatie / vernieuwing	Beluchting	Vernieuwing Procesauto matisering	Vernieuwing elektrische installatie	voldoet aan KRW- norm
Almelo-Sumpel					< 2027
Almelo-Vissedijk					< 2027
Coevorden			x	x	n.v.t.
Dedemsvaart			x	x	n.v.t.
Den Ham			x		n.v.t.
Denekamp	x	x	x	x	< 2027
Emmen		x	x		< 2027
Enschede		x		x	2027-2032
Glanerbrug					< 2027
Goor					< 2027
Haaksbergen					2027-2032
Hardenberg	x	x	x	x	n.v.t.
Hengelo		x	x	x	2027-2032
Losser			x		n.v.t.
Nijverdal				x	< 2027
Oldenzaal		x	x	x	< 2027
Ommen			x	x	n.v.t.
Ootmarsum	x	x	x	x	< 2027
Rijssen		x			
Sleen					n.v.t.
Tubbergen	x	x	x	x	< 2027

Op het moment dat een rioolwaterzuivering grootschalig moet worden gerenoveerd of aangepast, wegen we eerst af of de rioolwaterzuivering gehandhaafd moet blijven of moet worden samengevoegd. Een grotere afvalwaterzuivering kan het afvalwater namelijk vaak efficiënter zuiveren tegen relatief minder beheerkosten.

De afgelopen jaren hebben we stappen gezet om ontbrekende kennis over de toestand van de installaties te verkrijgen. Zo voerden we een analyse uit van kwetsbaarheden van grote persleidingen met de opgave om (delen van) twee leiding te vervangen. Andere delen vervangen we, omdat dat efficiënter is, pas als deze frequent defect raken.

Spoor: Samenwerken en communiceren

Samenwerking algemeen

Maatregel:

- **We intensiveren onze bestaande relaties.**

Toelichting:

We realiseren onze doelen voor een groot deel via ons beheer en via het uitvoeren van projecten in de leefomgeving. Dat kunnen we alleen samen met anderen. Onze opgaven zijn namelijk verbonden met veel andere partijen. We hebben te maken met partijen van verschillende schaalniveaus (individueel, lokaal, regionaal nationaal en internationaal) en vanuit verschillende expertises en belangen. We werken nu al veel en intensief samen met andere partijen; de Omgevingswet geeft dit nog een extra impuls.

Bij samenwerking zetten we vooral in op duurzame relaties. We werken immers aan langetermijndoelen en -opgaven. Daarom hebben we vaste accountmanagers voor onze belangrijkste partners, zoals gemeenten, provincies, belangengroepen, terrein beherende organisaties, bedrijven en kennisinstellingen. Met dit accountmanagement bouwen we verder aan relaties. We zorgen dat we weten wat belangrijk is voor onze partners. Deze werkwijze sluit aan bij de Omgevingswet die om sterkere samenwerking in ketens vraagt.

Veel uitvoeringswerk besteden we uit. Het principe van bouwen aan duurzame relaties passen we ook toe op onze leveranciers. Dit komt tot uitdrukking in ons inkoopbeleid en de ontwikkeling van ons contractmanagement. Zo kijken we bij contracten ook naar de positie van lokale ondernemers en dragen zorg voor een goede relatie met een leverancier.

Samenwerking over de grens en internationaal

Maatregel:

- ***We continueren de samenwerkingen over de grens.***

Toelichting:

- **Met Duitsland**

Een aanzienlijk deel van ons water komt uit de Duitse deelstaten Nedersaksen en Noordrijn-Westfalen. Wat er over de grens gebeurt, bepaalt mede of wij onze waterdoelen kunnen realiseren. Het is daarom van groot belang, dat wij de grensoverschrijdende samenwerking die in de afgelopen decennia is opgebouwd, voortzetten en doorontwikkelen.

Samenwerking vindt plaats op vrijwel alle waterschapstaken, uiteenlopend van chemische en ecologische waterkwaliteit tot waterveiligheid en van droogte gerelateerde klimaatadaptatie tot beverrat- en muskusratbestrijding en de waterketen. Vanwege de complexiteit van het Duitse waterbeheer, die in de twee

genoemde deelstaten verschillend is georganiseerd, zijn goede netwerken en sterke persoonlijke werkrelaties cruciaal. Vechtstromen participeert in alle (regionale) grensoverschrijdende overlegstructuren op politiek/ bestuurlijke, strategisch en technisch-inhoudelijk niveau en geeft hiermee invulling aan het begrip multischalig werken. Belangrijke overleggremia zijn de Permanente Nederlands-Duitse Grenswaterencommissie en de zogenoemde subcommissies E en F, de internationale stuurgroep en werkgroep Rijndelta, het Grensoverschrijdend Platform voor Regionaal Waterbeheer (GPRW), de Grensoverschrijdende Stuurgroep voor Vecht en Vechtdal en de EUREGIO. Het GPRW - een initiatief van Vechtstromen - neemt in de samenwerking vanwege zijn verbindende, agenderende en coördinerende rol een unieke positie in en is van groot belang voor de uitvoeringsgerichte, regionale samenwerkingsagenda en een belangrijke aanjager van nieuwe projectideeën.

Samenwerken is geen doel op zich, maar moet bijdragen aan een meer duurzame en kosteneffectieve uitvoering van het waterbeleid. De vele, inmiddels uitgevoerde studies en projecten laten zien, dat grensoverschrijdende samenwerking een belangrijke bijdrage levert aan het bereiken van de waterschapsdoelen. Door gebruik te maken van beschikbare Europese fondsen kan dat ook op een manier, die betaalbaar is.

- **Met Europa**

De Europese Unie en het beleid dat in Brussel gemaakt wordt is van grote invloed op het waterbeheer in Nederland en daarmee ook voor Vechtstromen. Het bestuur van de Unie van Waterschappen draagt de verantwoordelijkheid voor de Europese belangenbehartiging van de waterschappen. Vechtstromen kiest er daarom voor om de behartiging van haar Europese belangen primair via de Unie te laten verlopen. Daarnaast kiezen we ervoor om, wanneer er partijen zijn die dezelfde Europese belangen nastreven als ons, in voorkomende gevallen de krachten ten aanzien van de belangenbehartiging te bundelen. In het accountplan Europa is op hoofdlijnen omschreven wat onze aanpak is ten aanzien van Europa voor de periode 2020-2027, welke activiteiten we gaan ondernemen en hoe we dat gaan organiseren. Voor deze looptijd is gekozen omdat het naar aanleiding van de Corona-crisis ingezette Europese herstelbeleid tot en met 2027 loopt.

- **Met Vietnam en Swaziland**

Een andere, grensoverschrijdende samenwerking is die met Vietnam en eSwatini (Swaziland). We zijn in de Blue Deal² de afspraak aangegaan met de ministeries van Buitenlandse Zaken en Infrastructuur

²<https://www.uvw.nl/thema/internationaal/blue-deal/>

& Waterstaat om tot 2030 samen te werken aan de Duurzame Ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties. Waterschappen delen hun kennis over regionaal waterbeheer met andere landen door capaciteit van mensen beschikbaar te stellen. Als Waterschap Vechtstromen zijn we de trekker van kennisdeling met Vietnam en eSwatini (Swaziland). Dit gebeurt in cofinanciering: wij brengen capaciteit in voor projectleiding, coördinatie en specifieke kennis voor trainingen, onze buitenlandse partners brengen ook capaciteit in en zorgen dat er projecten kunnen worden uitgevoerd en de twee ministeries financieren alle bijkomende kosten.

Samenwerking in kennis en innovatie

Maatregel:

- ***We stimuleren werk in Living Labs en stimuleren innovaties via een eigen innovatiefonds.***

Toelichting:

Kennis en innovatie zijn cruciaal om het hoofd te kunnen bieden aan de opgaven waarvoor we staan³. Bij de ontwikkeling van kennis en innovatie zoeken wij actief de samenwerking met partners, netwerken en platforms in of rond ons beheergebied. We ontwikkelen de kennis zoveel mogelijk in de praktijk: in Living Labs.

³Zie ook: Kennis en innovatieagenda 15 mei 2020.

Ook werken we volgens de principes van co-creatie en participatief ontwerpen en werken samen met andere overheden, kennisinstellingen en bedrijven.

Innovatiefonds

Om innovatie aan te jagen hebben we sinds 2020 een Innovatiefonds. Hieruit (co-) financieren we initiatieven in onze omgeving die bijdragen aan het realiseren van onze opgaven rond klimaat, waterkwaliteit en duurzaamheid.

Communicatievisie

Maatregel:

- ***We geven uitvoering aan onze communicatievisie.***

Toelichting:

We kunnen veel doen in de fysieke omgeving. Maar een andere manier om aan onze doelen te werken, is via het vergroten van waterbewustzijn. Dat doen we door communicatie, educatie en beïnvloeding.

De samenleving verandert en het waterschap kan minder dan voorheen zelf bepalen wat er gebeurt. We kunnen en willen het ook niet alleen doen. We werken steeds meer in netwerken van partijen. In deze netwerken zijn wij niet altijd de partij die aan het roer staat. Ook hierdoor is het belangrijk dat we meerdere communicatiestijlen kunnen hanteren.

Als wij goed verbonden willen zijn met onze omgeving, is het belangrijk ons communicatief vermogen blijvend

te ontwikkelen. Wij hebben daarom een nieuwe communicatievisie vastgesteld, waarin wij onze speerpunten op het gebied van communicatie hebben vastgesteld voor de periode 2020-2030:

Actieve dialoog, participatie en samenwerking met inwoners, bedrijven, grondeigenaren en netwerkpartners. Deze groepen willen in toenemende mate met ons samenwerken, betrokken worden en zelf een bijdrage leveren. Daarvoor willen we ruimte bieden;

- Blijvende aandacht voor het werk van Waterschap Vechtstromen en het benutten van kansen voor zichtbaarheid van ons werk, onze opgaven en de dilemma's waarmee we te maken hebben;
- Creëren van intern bewustzijn over de relatie tussen het dagelijkse werk en de opgaven en ambities van het bestuur. Om aan deze speerpunten te werken en effectief met andere partijen samen te werken, moeten we goed voor het voetlicht brengen waar Waterschap Vechtstromen voor staat en wat wij belangrijk vinden. De kernboodschappen zoals we die hebben geformuleerd in de Communicatievisie en de Watervisie helpen hierbij.

Participatie

Maatregel:

- **We stellen een Participatievisie op.**

Toelichting:

Een specifieke vorm van samenwerking is participatie. Het kabinet heeft in juni 2020 besloten tot de Wet versterking participatie op decentraal niveau. Met deze wet wil ze de betrokkenheid van inwoners vergroten bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van beleid van hun gemeente, provincie en waterschap. De wet verankert ook het uitdaagrecht, als specifieke vorm van participatie.

Ook de Omgevingswet vereist voldoende participatie bij initiatieven in de leefomgeving, zonder daarbij aan te geven wat voldoende participatie is. We zijn als waterschap wel verplicht om participatiebeleid te hebben als de Omgevingswet van kracht wordt. Partijen zoals de Raad van State gebruiken dit beleid om onze werkwijze te kunnen toetsen.

Naast de Omgevingswet zijn er nog meer redenen om participatie te versterken. We zien participatie als een noodzakelijke ontwikkeling om meer voor elkaar te krijgen⁴. We vinden het belangrijk om goed te weten wat

er speelt in onze omgeving. Veel opgaven kunnen we niet succesvol oppakken zonder samenwerking. Daarom willen we onze omgeving graag betrekken bij het realiseren van de wateropgaven en bij andere dingen die goed zijn voor de leefomgeving.

De Coronapandemie geeft een grote impuls aan digitale of online vormen van participatie. De mogelijkheden om fysiek bijeen te komen zijn weggevallen. We doen nu versneld ervaring op met online-mogelijkheden voor participatie. Dit schept nieuwe mogelijkheden om bekende, maar juist ook andere stakeholders te betrekken.

Bij het opstellen van onze Participatievisie kijken we steeds goed naar de verantwoordelijkheden, rollen en taken die we in specifieke opgaven hebben. We zijn steeds meer een netwerkorganisatie: we bepalen voortdurend onze positie ten opzichte van onze omgeving en welke participatie en samenwerking daarbij passen. Het hangt er per opgave van af welke verantwoordelijkheid wij daarin hebben en hoe belangrijk de opgave voor ons is.

⁴*Basis: STOWA-Handleiding afleiden doelen overig water'*
STOWA rapport 2013-20.

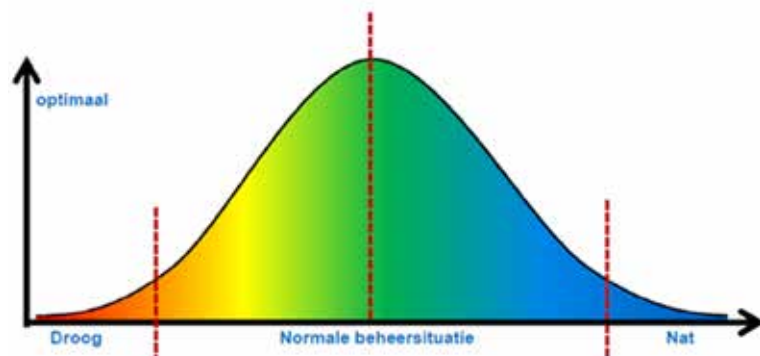
3. Het klimaat verandert

Ons klimaat verandert. De weersomstandigheden zijn steeds minder vaak gemiddeld. Dat merken we de laatste twee decennia steeds duidelijker. De winters worden natter en in de zomer zijn er langere hete en droge perioden en vallen de buien steeds meer lokaal. Deze zomerbuien hebben vaker een zeer hoge intensiteit, wat leidt tot hoge afvoerpieken en overstromingen. Per saldo is de jaarneerslag de afgelopen twintig jaar met ongeveer 50 mm toegenomen tot gemiddeld 800 mm per jaar.



Toewerken naar een klimaatrobuust systeem

De klimaatverandering gaat sneller dan eerder werd verondersteld. Ons watersysteem is nog niet goed toegerust op die verandering. Het is nu nog vooral ingericht op basis van gemiddelden - de normale beheersituatie enerzijds en het voorkomen van wateroverlast anderzijds - en niet op langdurige droge periodes en incidentele hoosbuien. We moeten ons watersysteem dus aanpassen. In dit hoofdstuk geven we aan hoe we willen toewerken naar een meer klimaatrobuust systeem.



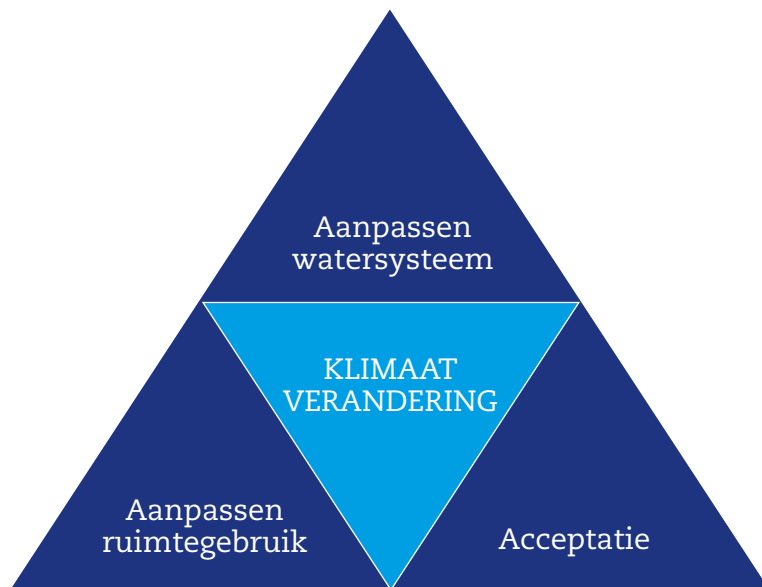
Figuur 3-1: In de meeste gevallen (de normale beheersituatie) is de waterhuishouding goed geregeld. Extremen aan de droge en de natte kant komen als gevolg van klimaatverandering echter steeds vaker voor. Daar is het systeem nu nog niet genoeg op toegerust.

Als beheerder van het regionaal watersysteem proberen we de gevolgen van klimaatverandering zo goed mogelijk op te vangen door aanpassingen aan dat systeem, zoals de aanleg van bergingsgebieden

en extra stuwen. We willen voorkomen dat nieuwe extremen door klimaatverandering leiden tot al te grote maatschappelijke ontwrichting. Denk aan ziekenhuizen die vanwege wateroverlast onbereikbaar zijn, onherstelbare aantasting van belangrijke natuurwaarden door droogte en te lage grondwaterstanden, mislukte oogsten en verlies van inkomsten voor boeren door droogte of overstroming of voor hoogwater vluchtende mensen en dieren.

Er zijn echter grenzen aan de mogelijkheden om de verschillende vormen van grondgebruik voldoende te blijven bedienen. We kunnen niet alles probleemloos met technische ingrepen oplossen. Naast het watersysteem zal ook het grond- en ruimtegebruik zich daarom moeten aanpassen. Denk bijvoorbeeld aan landbouwgewassen die beter bestand zijn tegen droogte en aan een stedelijke inrichting die een extreme hoeveelheid neerslag in een korte periode aan kan.

Maar ook met aanpassingen aan het systeem en ruimtegebruik zijn we er nog niet. Het idee dat we alles, ook de gevolgen van het weer, kunnen controleren, moet bijgesteld worden. De grenzen aan de maakbaarheid van ons watersysteem zijn bereikt. We zullen moeten accepteren dat we vaker dan dat we gewend waren met een niet optimale situatie te maken hebben.



Figuur 3-2: Klimaatverandering vraagt om balans tussen het watersysteem en het gebruik van de ruimte en accepteren van overlast.

3.1 Ambitie

Onze ambitie is om te komen tot een klimaatrobuust watersysteem in 2050: een systeem dat zowel in kwantitatief als kwalitatief opzicht tegen een stootje kan en goed is toegerust op veranderingen en grotere weersextremen. In onze Watervisie 2050 hebben we op hoofdlijnen aangegeven waar we de komende jaren aan gaan werken. Voor het thema 'klimaat' is dat:

- We gaan, daartoe aangezet door de klimaatverandering, voor meer balans zorgen tussen 'droge voeten' en het beperken van wateroverlast.

Het aanpassen van de waterhuishouding aan het gebruik van de ruimte bereikt zijn grenzen. Alle aanpassingen die we deden voor waterafvoer en wateraanvoer maakten het tot een onnatuurlijk watersysteem waarbij veel ecologische waarden verloren zijn gegaan. Het huidige systeem is nu te veel gericht op het voorkomen van wateroverlast. We kunnen en willen niet langer overal alle functies en grondgebruik bedienen als die niet goed aansluiten bij de natuurlijke kenmerken van het watersysteem. We maken water het leidende principe voor het inrichten van onze leefomgeving in plaats van andersom: water volgend aan de inrichting.

- We geven meer aandacht aan het vasthouden van water in de bodem. Het grootste en meest geschikte reservoir om water in te bergen is de bodem. Om in perioden van droogte meer water beschikbaar te hebben voor landbouw, natuur en drinkwater, is het nodig de voorraad grondwater te vergroten. Dit betekent dat we moeten zorgen voor minder diepe en snelle ontwatering, en bij inrichting en het beheer van het watersysteem meer aandacht moeten geven aan het vasthouden van water in de bodem. Ook dit is een reden waarom we niet overal meer de gewenste waterstanden realiseren op alle plekken, voor alle functies en grondgebruik.
- We beschouwen regenwater niet als afvalwater, maar als bouwsteen in de ontwikkeling van een robuust watersysteem.

Willen we een robuust watersysteem creëren, dan is het noodzakelijk om hemelwater en afvalwater goed van elkaar te scheiden. Bij deze opgave zijn gemeenten onze belangrijkste samenwerkingspartners. Samen moeten we ervoor zorgen dat er op termijn geen kostbaar hemelwater via rioleringsystemen met ander water wordt vermengd en getransporteerd.

3.2 Huidige situatie

Eeuwenlang zijn we vooral gericht geweest op afwatering en ontwatering. Ons huidige watersysteem is daarvan het resultaat. We legden sloten, beken en kunstwerken (stuwen en gemalen) aan of pasten die aan naar wens. Dat heeft ons veel gebracht. Maar de snelle en intensieve ont- en afwatering leidt regelmatig tot overstromingen in benedenstroomse gebieden en tot watertekorten in bovenstroomse gebieden.



Figuur 3-3. Grafiek neerslagtekort weerstation Twente.

Deze problemen verergeren door de klimaatverandering en de toename van extremen aan zowel de 'droge' als 'natte' kant. Vooral in het reliëfrijke hoog-Nederland zijn de gevolgen van droogte goed merkbaar.

Om ons voor te bereiden op de effecten van klimaatverandering hebben we de afgelopen jaren ons beheer en onderhoud al bijgesteld en meerdere investeringen gedaan. Ook zijn we gestart met het aanpassen van beleid en regelgeving en het opzetten van stimuleringsregelingen. We voorzien andere partijen van advies en kennis om ook maatregelen te nemen en beter ingespeeld te zijn op de gevolgen van klimaatverandering. Hieronder geven we aan wat onze inspanningen tot nu toe zijn.

Passend peilbeheer

Ons motto is 'passend peilbeheer'. Wat dat is, bepalen we samen met alle grondgebruikers. De afgelopen jaren hebben we ons gericht op het zoveel mogelijk voorzien in een gemiddeld goede situatie, door het voorkomen of beperken van schade door wateroverlast en door het (mede) faciliteren van de grondwaterstanden en bodemvochtvoorziening die de functies van een gebied vragen.

Inzet op goede grondwaterstanden en voldoende bodemvocht

Met ons peilbeheer en onderhoud proberen we de streefpeilen (vastgelegd in het zogenoemde peilregister) te realiseren en te handhaven. In bijzondere gevallen wijken we hiervan af. Zo hielden we in de winter van 2018-2019 veel stuwen de hele winter op het hogere zomerpeil. Mede hierdoor kon de grondwaterstand zich na de droge zomer van 2018 weer herstellen.

In perioden waarin het lang droog is voeren we voor ongeveer 40% van ons beheergebied water aan dat afkomstig is van de IJssel en/of het IJsselmeer (hoofdwatersysteem). Zo voorkomen we dat watergangen op grote schaal droogvallen en de grondwaterstand te veel daalt in aangrenzende percelen. We voorkomen zo ook dat er massale vissterfte optreedt.

Onderhoud op maat

We werken aan de actualisatie van ons maaibeeld. Door bepaalde watergangen intensiever te maaien dan andere kunnen we piekbuien beter opvangen en wateroverlast voorkomen. Na droge periodes slaan we juist soms een maaironde over om een 'groene stuw' te creëren. De begroeiing die zo blijft staan zorgt dat, vooral in de hellende gebieden, meer water wordt vastgehouden.

Voor de opvang van de wateroverlast die regelmatig optreedt, hebben we meerdere voorzieningen getroffen:

- Op verschillende locaties zijn in totaal zeven waterbergingen aangelegd: 't Genseler, Woolde en Kristalbad, de Doorbraak, Noord- en Zuid Meene en Roonboom.
- Bij Linderbeek hebben we nieuwe kades aangelegd om te voorkomen dat verspreide bebouwing in het buitengebied wateroverlast ondervindt.
- In Coevorden verhoogden we de kering langs het Stieltjeskanaal.
- Rond de Dinkel hebben we een regeling getroffen om circa 500 hectare landbouw- en natuurgrond incidenteel te kunnen gebruiken voor waterberging. Op diverse plaatsen realiseerden we kleine retentiegebieden en vergrootten we de capaciteit van gemalen, onder andere bij het gemaal Muzels.
- In vrijwel alle herinrichtingen (onder andere voor de Kaderrichtlijn Water) is ruimte gecreëerd voor extra waterberging, met name bij herinrichting van de Vecht en Regge.

Kaart 3-4. Waterbergingsprojecten



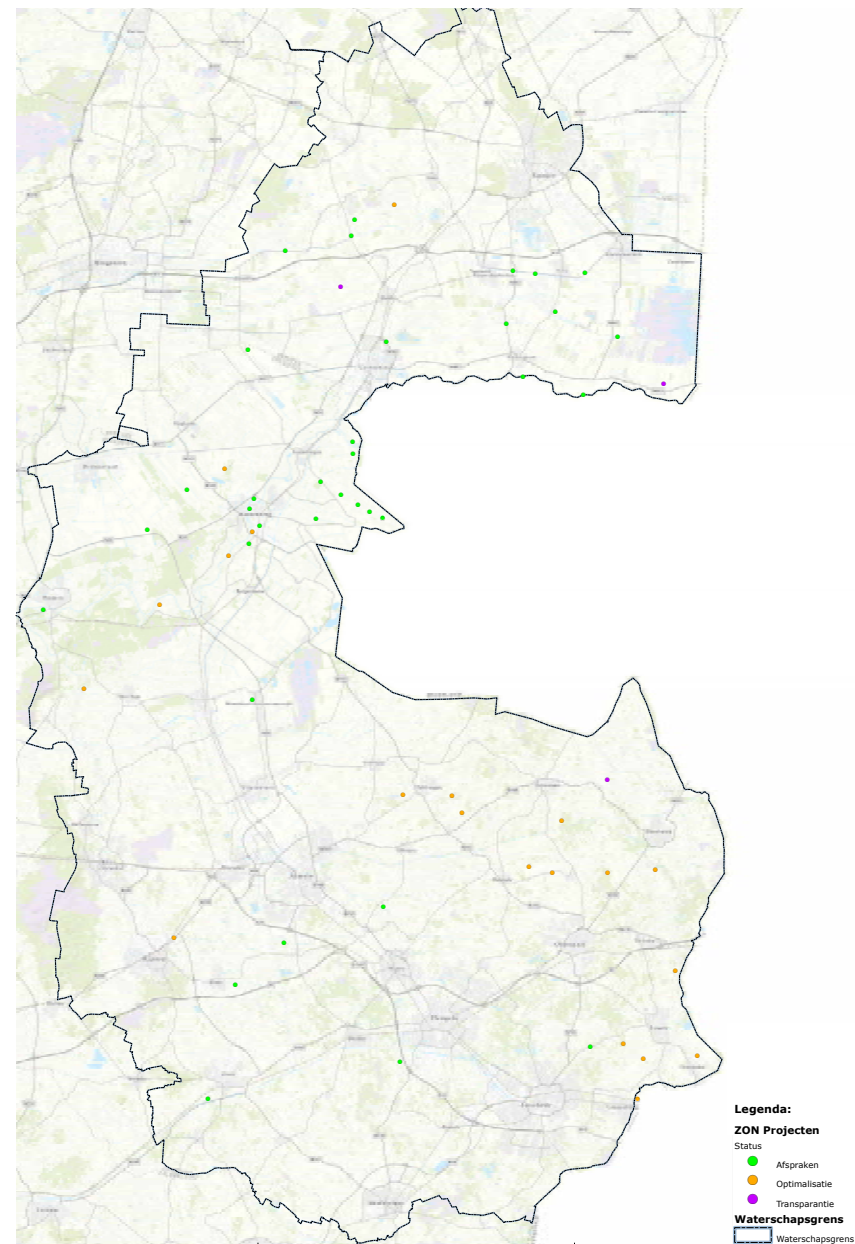
Reguleren van grondwateronttrekkingen

Als waterschap reguleren we het gebruik van grond- en oppervlaktewater, bijvoorbeeld voor beregening. In de droge zomers van 2018 en 2019 hebben we verboden ingesteld om het aantal onttrekkingen van grond- en oppervlak te beperken. Op dit moment hebben we de gegevens over waar hoeveel water wordt gebruikt nog onvoldoende op orde.

ZON: Zoetwatervoorziening Oost-Nederland

- Om meer grondwater en bodemvocht vast te houden, werken we nauw samen met de provincie, gemeenten en grondgebruikers in het programma Zoetwatervoorziening Oost Nederland (ZON). ZON is een uitwerking van het landelijke Deltaprogramma Zoetwatervoorziening.
- We zetten innovatieve projecten op om anders om te gaan met zoetwater. Een voorbeeld is de slimme stuw SAWAX in Arriën of het hergebruik van gezuiverd afvalwater, door middel van infiltratie in landbouwpercelen, in Haaksbergen. Ook voerden we enkele pilots uit voor het beter vasthouden van water, zoals het omvormen van naaldbos naar loofbos bij kleine particulieren en een bodemcursus voor particulieren samen met de Organisatie voor Particulier Grondbezit (OPG).

Kaart 3-5. Overzicht ZON-projecten



Samenwerkingen

Binnen het Regionaal Bestuurlijk Overleg Rijn-Oost werken we met veel partijen samen rond het thema klimaat, zowel ambtelijk als bestuurlijk. We werken samen:

- Met de buurwaterschappen (Rijn en IJssel, Vallei en Veluwe, Zuiderzeeland, en Drents Overijsselse Delta) en de provincies Drenthe en Overijssel, gemeenten, drinkwaterbedrijven en belangenorganisaties. Samen pakken we thema's op die ons beheergebied overschrijden (zoals wateraanvoer of droogte) en vragen landelijk aandacht voor de situatie in onze regio. Ook via het oostelijk dijkgravenoverleg werken we aan gezamenlijke opgaven.
- Met de landbouw en terreinbeherende organisaties (tbo's). Landbouwbedrijven en tbo's hebben samen zo'n 85% van ons beheergebied in gebruik. Aanpassingen in het watersysteem lukt alleen als we goed met elkaar samenwerken.
- Met gemeenten, provincies en drinkwaterbedrijven in de werkregio's Noordelijke Vechtstromen en Twents Waternet. In de werkregio's werken we samen aan besparingen in de waterketen. Ook de activiteiten vanuit het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) lopen via deze werkregio's.

Zo zijn er klimaatstresstesten uitgevoerd om inzicht te krijgen welke plekken kwetsbaar zijn voor droogte, hoosbuien of wateroverlast. Deze stresstesten vormen de basis voor een dialoog over de risico's (wat accepteren we waar?) en een uitvoeringsagenda om knelpunten op te lossen.

- Met de Duitse deelstaten Noordrijn-Westfalen en Nedersaksen. In de grenswatercommissie organiseren we de samenwerking met Duitse deelstaten, waar de bovenlopen van onze beeksystemen liggen.

Deelname aan onderzoek en innovatie ontwikkeling

Wij nemen deel aan verschillende projecten van universiteiten, hogescholen en toegepaste onderzoeksinstituten naar klimaatverandering en hoe we daar het beste mee om kunnen gaan. Zo willen we bijdragen aan het ontwikkelen van meer kennis over hoe klimaatverandering werkt en over innovatieve oplossingen voor problemen waar we mee te maken krijgen.

Zo hebben we begin 2021 het vierjarige onderzoeksprogramma Lumbricus afgerond, met een proeftuin in het Vechtdal (www.programmalumbricus.nl). In de samenwerking met kennisinstellingen kiezen we steeds voor een signalerende, agenderende en ondersteunende rol.

Veiligheid, voorkomen en beperken van wateroverlast

Via drie beleidslijnen werken we aan veiligheid en het voorkomen en beperken van schade door wateroverlast:

1. We houden waterkeringen en ruimte voor de rivier op orde

We brengen en houden onze waterkeringen goed op orde, dragen bij aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma en voldoen aan de Europese Richtlijn Overstromingsrisico's (ROR). Voldoende ruimte voor de rivier verlaagt de kans op een overstroming. We houden en maken buitendijks ruimte door activiteiten in het winterbed te weren en ruimte voor de rivier te vergroten.

2. We stimuleren duurzame ruimtelijke inrichting

Een duurzame ruimtelijke inrichting beperkt de effecten van overstromingen en wateroverlast. Daarom adviseren we anderen via de zogenaamde 'watertoets' bij ruimtelijke plannen over hoe een duurzame inrichting van de ruimte eruitziet. Zo adviseren we bijvoorbeeld om niet of aangepast te bouwen in gebieden waar het water snel stijgt bij een overstroming. Met overstromingsrisicokaarten en wateroverlastkaarten geven we overheden, en ook burgers, inzicht in mogelijke risico's voor wateroverlast en maken hen bewust van de noodzaak om maatregelen te nemen.

3. We advisering over crisisbeheersing

We adviseren gemeenten en de veiligheidsregio over crisisbeheersing bij eventuele overstromingen. Ook doen we voorspellingen voor komende waterstanden en afvoeren.

3.3 Doelen

Een klimaatrobuust systeem realiseren we niet binnen een paar jaar. We gaan versneld doorzetten wat we al doen. Ook anticiperen we op de uitkomsten van nieuwe klimaatscenario's en zetten vooral meer in op de droogteproblematiek. Voor de planperiode van dit Waterbeheerprogramma hebben we drie concrete doelen.

Doel:

- ***We dragen zorg voor de opvang van extra neerslag***

Toelichting:

We hebben ons watersysteem zodanig op orde dat we voldoen aan de normen voor de opvang van extra neerslag. Vooral in de winterperiode zal er extra neerslag gaan vallen. Voor het opvangen hiervan hebben we normen ontwikkeld. Die geven aan hoe groot de kans mag zijn dat het water over een dijk of een kering gaat. Ze laten ook zien hoe groot de kans is dat de sloten en waterlopen van het waterschap het water niet meer aankunnen en het naastgelegen land overstroomt. We willen het watersysteem zodanig op orde hebben dat we aan deze normen voldoen.

Doel:

- ***We bepalen ons beleid voor het omgaan met droogte en hoosbuien.***

Toelichting:

We hebben in 2022 bepaald met welke maatregelen we watertekorten tegengaan en wateroverlast voorkomen. Voor droogte en het omgaan met hoosbuien is het lastig om concrete doelen te benoemen, want we hebben er nog niet veel ervaring mee. Zo zijn er voor beide situaties nog geen normen. Wij zullen in de komende jaren moeten bepalen hoe we onze doelen voor omgaan met watertekorten concreet kunnen maken, en met welke maatregelen we ze kunnen halen. Aandachtspunt is dat het grondwatersysteem in oost Nederland traag reageert op maatregelen.

Doel:

- ***We gaan in dialoog met gebiedspartners over de vraag welke gevolgen van watertekort en droogte acceptabel zijn en welke niet.***

Toelichting:

We voeren de dialoog met onze maatschappelijke partners over wat nog aanvaardbare risico's zijn. Op basis daarvan maken we keuzes voor aanpassingen aan het watersysteem.

We gebruiken daarvoor de klimaatstresstestkaarten die we voor het Deltaplan Ruimtelijke adaptatie samen met gemeenten en provincie hebben gemaakt. Relevante vraag is bijvoorbeeld hoe vaak het mag voorkomen in een gemeente dat de riolering een hoosbui niet kan verwerken. Zo willen op basis van gedegen informatie en in dialoog goede keuzes voor aanpassingen te maken.



3.4 Aanpak voor klimaatrobust werken

We doen al veel om zo goed mogelijk om te gaan met te weinig of te veel water. Met een groot deel van deze activiteiten gaan we de komende planperiode door. Op onderdelen zullen we deze activiteiten intensiveren, accenten verleggen of de aandacht verschuiven. We brengen ons beheer op orde en passen regelingen aan, zodanig dat we meer kunnen bijdragen aan een klimaatrobust watersysteem.

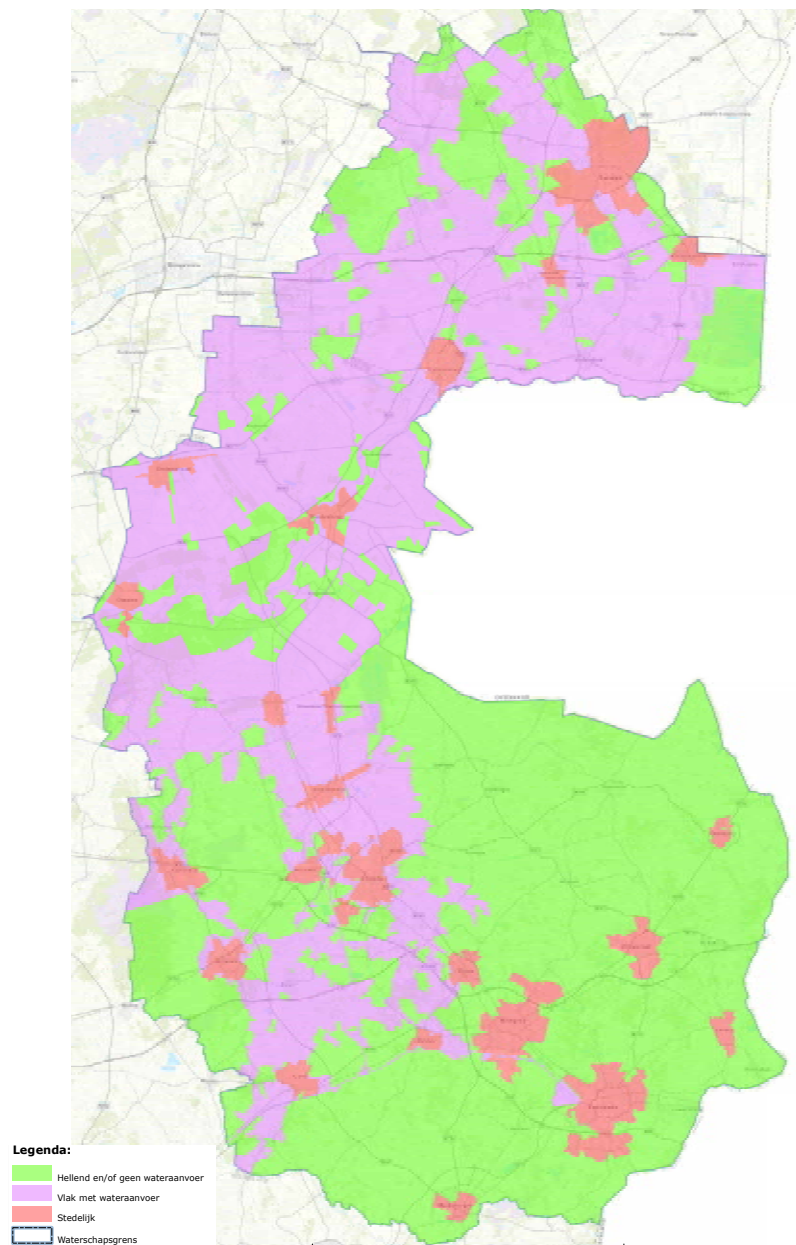
We reserveren aanvullende middelen voor de aanpak van droogte en acute knelpunten. We kijken daarbij naar mogelijkheden om 'mee te liften' met investeringen die we doen voor waterkwaliteit en duurzaamheid.

De samenwerking met andere partijen die ook bij kunnen dragen aan een klimaat robuust watersysteem wordt nog belangrijker en zullen we intensiveren. We zoeken daarbij steeds naar een goede balans tussen aanpassen van het watersysteem, aanpassen van het gebruik van de ruimte en acceptatie van watertekort of -overlast.

Sommige maatregelen of activiteiten voor het omgaan met klimaatverandering zetten we overal in ons beheergebied op dezelfde manier in (de generieke

maatregelen). Bij andere kijken we goed naar het gebied: is het hellend of vlak, gestuwd of ongestuwd, is er wel of geen wateraanvoer? In het ene gebied werkt de ene maatregel beter, in het andere een andere (de gebiedsspecifieke maatregelen). Met een juiste combinatie van generieke en gebiedsspecifieke maatregelen proberen we zoveel mogelijk maatwerk te leveren.

We maken onderscheid tussen stedelijk en landelijk gebied. Voor het landelijk gebied maken we een tweede onderscheid tussen overwegend hellende gebieden zonder aanvoer van water uit het hoofdwatersysteem enerzijds, en de overwegend vlakke gebieden met wateraanvoer uit het hoofdwatersysteem anderzijds.



Kaart 3-6. Gebiedstypen (op basis van type watersysteem).

Overwegend hellend gebied zonder wateraanvoer

In de hellende gebieden zonder wateraanvoer liggen de bovenloopjes van de beeksystemen. Deze zijn deels bij ons en deels bij particulieren in beheer. De aanwezige sloten en greppels zijn over het algemeen in particulier beheer. Het stelsel van waterlopen en de sloten is minder dicht dan in vlakkere gebieden. Het hellende gebied beslaat ongeveer 60% van ons totale beheergebied, maar hier liggen minder dan de helft van waterlopen die ons beheer zijn (de leggerwaterlopen).

In dit gebiedstype is geen wateraanvoer uit het hoofdwatersysteem. In een deel van de watersystemen is wel sprake van een natuurlijke waterbron: uittredend grondwater in de vorm van kwel. Deze kwel kan het hele jaar optreden en zorgen voor voeding, maar meestal is dit alleen in het voorjaar het geval. Als de grondwaterstanden in de zomer dalen, valt op een gegeven moment de voeding met het kwelwater ook weg.

In deze hellende gebieden zonder wateraanvoer is de noodzaak om water vast te houden het grootst. Water vasthouden kan door het overschot aan neerslag zoveel mogelijk te bufferen in de bodem en grondwater niet onnodig weg te laten lopen via greppels, sloten en beken. Dat spaart niet alleen water voor drogere periodes, maar is ook nodig vanwege de andere kant van de klimaatverandering: extra neerslag in de winter en hoosbuien.

Zoals de Commissie Waterbeheer 21e eeuw twintig jaar geleden al aangaf, zorgt het vasthouden van water bovenstrooms voor minder problemen in droge periodes. Ook zorgt het ervoor dat het gebied benedenstrooms in natte perioden minder wateroverlast ervaart.

We houden water ook beter vast als we het aantal waterlopen beperken, de bestaande waterlopen minder diep maken en weer laten meanderen en de aanwezige ont- en afwateringsmiddelen regelbaar maken. Dat laatste kan met een (knijp)stuw of regelpuut (bij buisdrainage) waarmee we de afvoer 'aan' of 'uit' kunnen zetten, of gericht kunnen doseren: een beetje meer, een beetje minder. Het merendeel van de sloten en greppels in de bovenstroomse delen zijn niet van ons. We zetten ons in dit gebied daarom vooral in op samenwerking en communicatie met particulieren en regulering.

Vlakkere gebieden met wateraanvoer

De vlakke gebieden met wateraanvoer beslaan circa 40% van ons beheergebied. Hier lukt het om met inzet van wateraanvoer uit het hoofdwatersysteem ook in droge tijden de streefpeilen te realiseren. Dat wil overigens niet zeggen dat de grondwaterstanden in de zomer niet onderuitzakken (door verdamping). In deze gebieden ligt ongeveer de helft van alle waterlopen die we in beheer hebben.

Een deel van het water komt uit de IJssel en wordt vanaf Eefde via de Twentekanalen aangevoerd. Het andere deel is afkomstig vanuit het IJsselmeer en bereikt ons beheergebied via het Drentse kanalenstelsel. Deze wateraanvoermogelijkheden maken dat deze vlakkere gebieden in droge perioden minder afhankelijk van neerslag zijn dan in de gebieden zonder wateraanvoer. Maar water sparen is ook hier van belang, omdat de beschikbaarheid van water uit het hoofdsysteem (de grote rivieren) op termijn zal verminderen. De wateraanvoer vanuit de Rijn (naar de IJssel) neemt vanwege de klimaatverandering af en de concurrentie van andere gebieden die ook water vragen neemt toe. Daarnaast kost het aanvoeren van water veel energie en geld. Op de langere termijn is het daarom ook in deze gebieden noodzakelijk de afhankelijkheid van externe wateraanvoer te verminderen en meer zelfvoorzienend te worden. In vergelijking met de hellende gebieden speelt dit alleen wat verder in de tijd en is dus wat minder urgent.

In de vlakkere gebieden is het water relatief makkelijk vast te houden met stuwen. Maar deze gebieden hebben bij veel en langdurige (winter)neerslag eerder met overstromingen te maken. Dat is vooral het geval in de 'knikken' in het landschap: daar waar het hellende gebied overgaat naar een vlakker deel en de stroomsnelheid van het water afneemt.

Stedelijk gebied

In het stedelijk gebied is de economische waarde van een hectare grond behoorlijk hoog. Bij hoosbuien en langdurige neerslag ontstaat al snel een forse schadepost. Vooral de gebieden met veel verhard oppervlak en relatief weinig oppervlaktewater ondervinden snel problemen met de waterhoeveelheid (ondergelopen straten) en de waterkwaliteit (door overstort van ongezuiverd rioolwater). Vanwege de dure ruimte in het stedelijk gebied zijn de kosten van ingrepen om problemen tegen te gaan vrijwel nooit alleen vanuit 'water' op te brengen. In stedelijk gebied is het daarom nóg belangrijker om het waterbelang goed te combineren met andere ontwikkelingen.

Onze mogelijkheden om direct te kunnen sturen in het stedelijk gebied zijn relatief beperkt. We hebben hier maar weinig waterlopen in beheer. Tot nog maar enkele decennia geleden hield het watersysteem dat het waterschap beheerde zo ongeveer op bij het bord van de bebouwde kom.

We benutten wel de mogelijkheden die we hebben om het stedelijk gebied beter toe te rusten op klimaatveranderingen. Dat doen we via regulering, beheer en onderhoud, investeringen en samenwerking en communicatie. Sommige inzet gaat over ons hele beheergebied, sommige gelden specifiek voor een van de gebiedstypen die we hierboven hebben benoemd.

Spoor: Reguleren

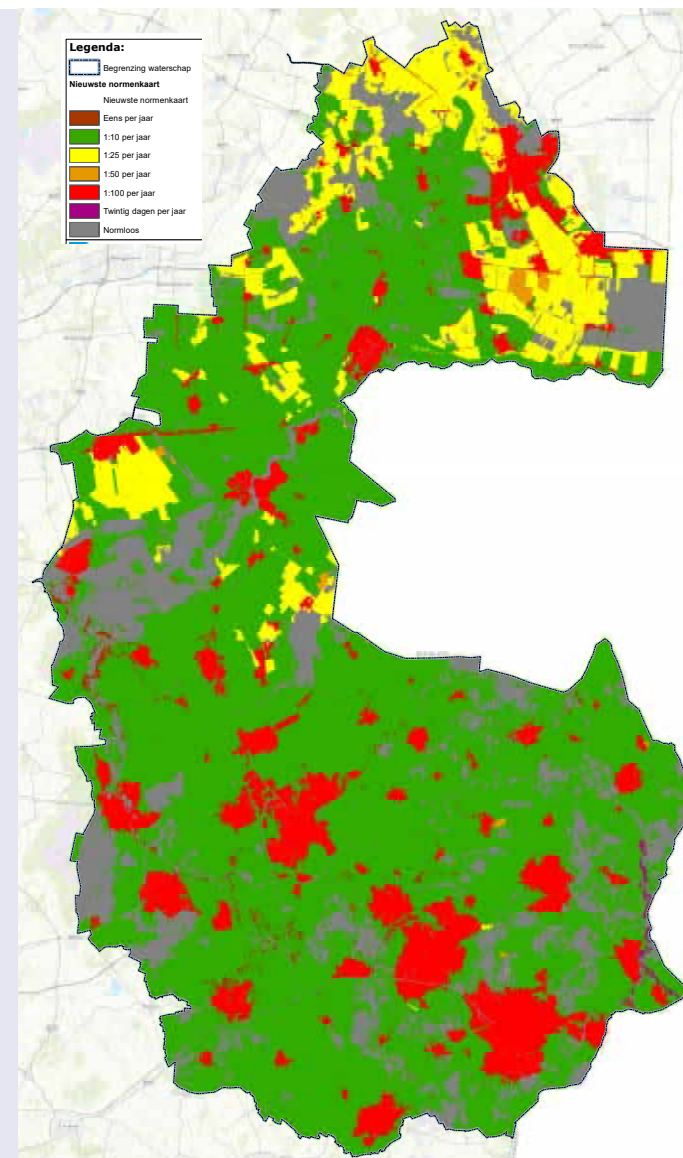
Met de Waterschapsverordening regelt het waterschap de instandhouding en de bescherming van het watersysteem. Enkele zaken daarin zijn relevant voor het omgaan met klimaatverandering.

De verordening:

- benoemt beschermingszones. Die moeten voorkomen dat onderhoud van waterlopen wordt bemoeilijkt, bijvoorbeeld door bebouwing of beplanting die te dicht bij de waterloop staat;
- regelt de hoogte, instandhouding en bescherming van waterkeringen. De toenemende (economische) gevolgen van overstromingen maken het belang van de zorg voor waterkeringenzorg steeds groter (zie ook spoor: Beheren);
- regelt het onttrekken en het lozen van grond- of oppervlaktewater op het watersysteem.

Om beter om te gaan met droogte en met meer natte periodes passen wij ons onttrekkingenbeleid en drainagebeleid aan.

Droog algemeen	K-R-1	<i>Te agenderen beleid</i>
		Herijking onttrekkingenbeleid.
		Hierbij ontwikkelen we nadere regels voor de omvang en locatie van onttrekkingen uit grond- en oppervlaktewater.
Droog en nat algemeen	K-R-2	Herijking drainagebeleid.
		Hierbij stellen we nadere regels voor de diepte, regelbaarheid en toelaatbaarheid van drainage.
Droog en nat algemeen	K-R-3	Ontwikkeling integraal beleidskader grondwater met aandacht voor waterkwaliteit, klimaatadaptatie, drinkwatervoorziening en bodemdaling.
	K-R-4	Normering wateroverlast is aangepast. Landbouwgronden in beekdalen hebben de norm T=10 gekregen. Eerder had een deel van de beekdalgronden een norm T=25. Zie kaart 3-7 'Nieuwe normkaart wateroverlast'.



Kaart 3-7 Nieuwe normeringskaart wateroverlast

Spoor: Beheren

Voor het hele beheergebied

Onze medewerkers zorgen er met peilbeheer, maaien, taludherstel en baggeren dagelijks voor dat onze inwoners niet te veel, maar ook niet te weinig water hebben. Klimaatverandering vraagt ook bij hen ook om steeds meer alertheid. De waterlopen die wij als waterschap in beheer hebben (leggerwaterlopen), beschouwen wij nader met het oog op de klimaatverandering. We kijken of de grootte (inhoud) en vorm (breedte en diepte) nog goed ingesteld zijn op de vaker voorkomende droogte, hoosbuien en langdurige neerslag. We pakken dit programmatisch op, waarbij we aansluiten bij de systematiek van Groot Onderhoud Legger (GOL). Zo kunnen we jaarlijks zorgen voor een nieuw/getoetst profiel van ongeveer 280 kilometer leggerwaterlopen.



Regge stapstenen

We toetsen de leggerwaterlopen aan de leggermaten die gewenst zijn voor een klimaatrobuust watersysteem. We toetsen ze dus niet meer aan de maten die historisch zijn vastgelegd en die we op dit moment nog hanteren.

Voor het Groot Onderhoud Kunstwerken (GOK) maken we een beoordeling van de klimaatrobuustheid van de kunstwerken die gerenoveerd of vervangen moeten worden. Om de robuustheid te vergroten passen we de stuwkleppen aan of automatiseren we de bediening. Het grootste deel van de waterkeringen bestaan uit zogenoemde overige keringen. Ook de keringen langs de Vecht vallen onder deze categorie. De overige keringen beschermen het achterliggende gebied tegen wateroverlast vanuit het regionale watersysteem.

Overwegend hellend gebied zonder wateraanvoer

In deze gebieden richten onze beheerinspanningen zich vooral op het vasthouden van water: om water te sparen en extra neerslag in de winter en de hoosbuien te kunnen bufferen.

Mechanische stuwen zijn in (sterk) hellende gebieden niet erg effectief. We streven daarom naar 'groene stuwen': begroeiing in de waterloop die het water vasthoudt. Daarom schaffen we de maaironde in het voorjaar in dit type gebied in principe af. Het is aan de gebiedsbeheerder om te oordelen wat er wel en niet wordt gemaaid vanwege het waterkwantiteitsbeheer.

Er zijn vanzelfsprekend ook andere overwegingen (veiligheid, recreatie, ecologie) die aanleiding kunnen zijn voor wel of niet maaien. Dit werken we uit in onze nota Maaibeleid die in de loop van 2021 verschijnt.

Regelbare stuwen stellen we in principe permanent in op het (hogere) zomerpeil. Ook hier kan het oordeel van de gebiedsbeheerder leiden tot afwijkingen van deze algemene lijn.

Bij renovatie van stuwen (Groot Onderhoud Kunstwerken, GOK) zorgen we, waar dat het zinvol lijkt, dat de regelbare stuwen zo veel mogelijk automatisch functioneren. Voor zover het mogelijk is passen we de stuw ook zo aan dat er tijdelijk een hoger peil ingesteld kan worden. Tot slot kijken we of we het achterstallig onderhoud aan vaste stuwen/overlaten versneld kunnen aanpakken.

Vlakkere gebieden met wateraanvoer

In vlakkere gebieden is de invloed van stuwen veel groter dan in hellende gebieden. Bij de bediening van stuwen geven we daarom in deze gebieden extra aandacht aan klimaatverandering. Zo zetten we stuwen vaker en sneller omhoog en omlaag bij verwachte periodes van droogte en neerslag. Er is niet langer sprake van (slechts) twee keer per jaar aanpassing van het stuwpeil. Er worden meer stuwen geautomatiseerd.

Klimaatverandering betekent voor de vlakkere gebieden

dat we de watergangen meer zullen maaien zodat we de wateraanvoer kunnen garanderen. Op specifieke plekken waar we willen vergroenen, kunnen we van deze regel afwijken en voor een apart maairegime kiezen.

Stedelijk gebied

Voor het water dat we beheren in het stedelijk gebied is extra aandacht nodig voor een goede doorstroming van duikers, krooshekken en dergelijke. Het hoge percentage verhard oppervlak maakt het stedelijk gebied nóg gevoeliger voor nadelige effecten van hoosbuien dan het landelijk gebied. In lange periodes van droogte is het beheer er hier vooral op gericht om het risico op een verslechterende waterkwaliteit te verkleinen. In stedelijk gebied komt namelijk vaker stilstaand water voor, zoals in stadsvijvers. Dit vergroot de kans op waterkwaliteitsproblemen, zoals blauwalg, botulisme. Het vraagt om extra inspecties en, indien mogelijk, doorspoelen.

De komende tijd onderzoeken we wat er nodig is om het beheer van stedelijk water verder te optimaliseren. Dat doen we zelf, we sporen anderen daartoe aan of doen het samen. We gaan na hoe we met elkaar bepalen welke inspanning we willen doen voor het tegengaan van de nadelige gevolgen van droogte. We zoeken naar meer houvast voor het omgaan met droogte, vergelijkbaar met de normering regionale wateroverlast.

Standaard beleid/maatregel

Droog en nat algemeen	K-B-1	We stellen het toetsingskader voor de grootte en vorm van de leggerwaterlopen bij naar een klimaatrobuust systeem. Via een programmatisch aanpak herprofiëren we leggerwaterlopen naar een klimaatrobuust profiel. Dat doen we op basis van systematiek van Groot Onderhoud Legger (GOL), waarbij in totaal circa 280 kilometer per jaar de revue passeert. We renoveren en vervangen kunstwerken zodat ze klimaatrobuust zijn, op basis van Groot Onderhoud Kunstwerken (GOK).
Droog en nat	K-B-2	We houden water vast door realisatie van groene stuwen.
Hellend zonder wateraanvoer	K-B-3	Bij renovatie automatiseren we regelbare stuwen zoveel mogelijk (GOK). We onderzoeken of achterstallig onderhoud aan vaste stuwen/overlaten te versnellen is ('assetmanagement').
Droog en nat vlakkere gebieden	K-B-4	Stuwen zetten we vaker (dan twee keer per jaar) en sneller omhoog en omlaag als periodes van droogte en neerslag worden verwacht. We automatiseren meer stuwen.
Nat stedelijk gebied	K-B-5	We hebben extra aandacht voor onderhoud in verband met goede doorstroming van duikers, krooshekken en dergelijke.
Droog en nat algemeen	K-B-6	We onderzoeken de meerwaarde van beheer met een telemetriesysteem voor realtime en gebiedsdekkend systeeminzicht.
Droog algemeen	K-B-7	We zetten in op het krijgen van inzicht in het aantal en de omvang van grond- en oppervlaktewateronttrekkingen.

Te agenderen beleid

Droog en nat Hellend zonder wateraanvoer	K-B-8	We onderzoeken waar de voorjaarsmaaironde afgeschaft kan worden.
Droog Hellend zonder wateraanvoer	K-B-9	Onderzocht wordt waar regelbare stuwen permanent op zomerpeil ingesteld kunnen worden.
Nat vlakkere gebieden	K-B-10	We onderzoeken of de frequentie van maaien van watergangen verhoogd kan worden, mits ecologische doelen niet in het geding komen.
Droog stedelijk gebied	K-B-11	We zorgen voor extra inspectie en zo mogelijk het vaker doorspoelen van wateren om waterkwaliteitsproblemen op te lossen.
Nat algemeen	K-B-12	We onderzoeken de meerwaarde van het optimaliseren van een eigen neerslagmeetnet, voor beheer en behandeling van schadeclaims door weersextremen.
Droog en nat algemeen	K-B-13	We ontwikkelen een klimaatrobustheidstoets voor hydrologische ontwerpberekeningen, als aanvulling op reguliere ontwerpmethoden. Die gebruiken we voor het ontwikkelen en inrichten van waterlopen en kunstwerken en om de bestaande ontwerpmethoden voor waterlopen en kunstwerken op aan te passen.
Droog algemeen	K-B-14	We doen onderzoek naar het beter vasthouden van water met inachtneming van een goede landbouwpraktijk, specifiek gericht op het voorjaar (het voorjaarsmoment).
Droog en nat algemeen	K-B-15	We onderzoeken de mogelijkheden om via financiële instrumenten klimaatrobust handelen te stimuleren, bijvoorbeeld via differentiatie van de waterschapsomslag en (retributie)heffingen voor specifieke voorzieningen (zoals wateraanvoer).
	K-B-16	We actualiseren beheer- en beleidsplan waterkeringen.

Spoor: Investeren

Voor het hele beheergebied

We werken samen met gemeenten aan de knelpunten, die voortkomen uit de stresstesten en de risicodialogen. Deze testen en dialogen hebben we vanuit het Deltaprogramma Ruimtelijke adaptatie (DPRA) uitgevoerd samen met gemeenten. We gaan ook aan de slag met knelpunten die voortkomen uit de toetsing van ons watersysteem aan de Normering regionale wateroverlast (NBW). We zetten in op het zo veel mogelijk combineren van deze aanpak met andere opgaven, zoals vanuit de KRW of ons assetmanagement.

Overwegend hellende gebieden zonder wateraanvoer

In de hellende gebieden kunnen investeringen vooral te maken hebben met herinrichting van waterlopen. Het accent ligt hier op het vertragen van de afvoer en het verminderen van de ontwatering, door watergangen te verlengen (via meandering) en minder diep te maken. Daarnaast investeren we in het stimuleren van grondgebruikers om meer water in de eigen waterlopen vast te houden.

Vlakkere gebieden met wateraanvoer

In de vlakkere gebieden hebben investeringen vooral betrekking op technische mogelijkheden om het watersysteem aan te passen. Zo zullen we een deel van

de stuwen aanpassen (automatisering, meer peilvariatie) en de capaciteit van enkele gemalen vergroten voor zowel wateraanvoer als -afvoer. Daarnaast investeren we in het oplossen van infrastructurele knelpunten in de wateraanvoer: bij Eefde (verantwoordelijkheid Rijkswaterstaat), Aadorp, Stieltjeskanaalsluis en Zwinderse sluis.

Stedelijk gebied

Zoals we in onze Watervisie aangeven, beschouwen we regenwater niet als afvalwater. Het scheiden of 'ontvlechten' van hemel- en afvalwater is een grote investeringsopgave in bestaand stedelijk gebied. Het initiatief voor het ontvlechten zal moeten komen van particuliere woningbezitters, woningbouwcorporaties en gemeenten. We kunnen hieraan bijdragen door een deel van de 'ontvlechtungskosten' in onze investeringsprojecten op te nemen.

Als waterschap kunnen we daarnaast maatregelen nemen om open water (terug) in de stad te krijgen. Veel water is in de loop der jaren verdwenen. Het gevolg was dat het hemelwater of overtollig grondwater 'dan maar' via het riool moest worden afgevoerd. Het terugbrengen van open water zien we als een belangrijk onderdeel van het scheiden van hemel- en afvalwater.

<i>Staan beleid/maatregel</i>		
Droog en nat Hellend zonder wateraanvoer	K-I-1	We verlengen waterlopen (via meandering) en maken ze minder diep om zo de waterafvoer te vertragen en ontwatering te verminderen. We stimuleren particulieren om ook meer water vast te houden via programma's als NOP (verbetering bodemkwaliteit) en LOP (Landbouw Op Peil) vanuit het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW).
Droog en nat Vlakkere gebieden	K-I-2	We passen watersystemen aan: een deel van de stuwen wordt geautomatiseerd, we maken meer en snellere peilvariatie mogelijk.
Droog Vlakkere gebieden	K-I-3	Knelpunten in de wateraanvoer vanuit het hoofdwatersysteem lossen we op: aanvoer Eefde (verantwoordelijkheid Rijkswaterstaat), Aadorp, Stieltjeskanaalsluis en Zwinderse Sluis.
Nat en droog Stedelijk gebied	K-I-4	We stimuleren anderen om hemel- en afvalwater te scheiden (ontvlechten) en dragen daaraan bij.
<i>Te integreren beleid</i>		
Droog en nat algemeen	K-I-5	We pakken knelpunten aan die voortkomen uit stresstesten en risico-dialoog DPRA en toetsing normering regionale wateroverlast (NBW).
<i>Te agenderen beleid</i>		
Droog en nat algemeen	K-I-6	We proberen bij de aanpak van de klimaatopgave mee te koppelen met aanpak van waterkwaliteit (KRW) en 'beheer op orde' (assetmanagement).
Nat en droog stedelijk gebied	K-I-7	Samen met andere partijen brengen we meer open water terug in de stad.

Spoor: Samenwerken/communiceren

Hele beheergebied

We zijn voor ons hele beheergebied afhankelijk van anderen om onze doelen te realiseren. Zo gaan provincies over grootschalige grondwateronttrekkingen en bepalen gemeenten of er op lage plekken gebouwd mag worden. Wij gaan niet over de ras- of gewaskeuze van agrariërs of over de opvatting van burgers over ondergelopen fietstunnels. Wel kunnen we veel doen aan communicatie, bewustwording en advisering. We hebben een speciaal team voor klimaatrobust werken. Ook zijn we actief in het aanjagen van de maatschappelijke dialoog overerschikking van ruimte en grondgebruik in relatie tot klimaatverandering.

Er is een brede bewustwording nodig dat klimaatadaptatie niet uitsluitend bestaat uit (technische) werkzaamheden van het waterschap. Het besef moet groeien dat het ook gaat om aanpassen van gedrag, ruimtegebruik, ruimtelijke keuzes en soms ook acceptatie van veranderende omstandigheden. Dit zal op elk schaalniveau – van wereldwijd tot lokaal - moeten worden uitgedragen. Ook wij moeten mede-overheden, stakeholders en inwoners hier meer bewust van maken. Dat is niet alleen de taak van onze afdeling communicatie, maar van alle medewerkers: de gebiedsbeheerder die veel contact heeft met gebiedspartijen, de ruimtelijke orderingsadviseur die

waterzaken bespreekt met collega's bij de gemeente, de (eco)hydroloog die in gebiedsprocessen zoekt naar het optimale waterhuishoudkundige regime. En ook tbestuurders in hun contacten met wethouders, gedeputeerden, raadsleden, bestuursleden van woningcorporaties, drinkwaterleidingmaatschappijen, natuurorganisaties en landbouworganisaties.

Overwegend hellende gebieden zonder wateraanvoer

In de overwegend hellende gebieden zonder wateraanvoer stimuleren we de verbetering van de bodemstructuur. Dit doen we onder andere met DAW-subsidies en door ons maaisel beschikbaar te stellen om de hoeveelheid organische stof in de bodem te verhogen.

We geven extra aandacht aan het stimuleren van het regelbaar maken van bestaande ontwateringsmiddelen, zoals drainage en greppels. Ook moedigen we anderen aan om voorzieningen te treffen om water vast te houden, zoals knijpduikers, stuwen en afsluiters in de haarvaten. Dit doen we met ZON- en DAW-subsidies en met het geven van adviezen.

In het overleg met provincies en drinkwaterleidingmaatschappijen richten we ons op de vraag hoe de drinkwatervoorziening in deze gebieden zich verhoudt tot de ontwikkeling van een klimaatrobust systeem.

Vlakkere gebieden met wateraanvoer

In de vlakkere gebieden met wateraanvoer werken we vooral aan het vergroten van het besef dat we op de langere termijn niet meer meer kunnen rekenen op de nu vertrouwde wateraanvoer. Zo zal bij het plannen van toekomstige ontwikkelingen (zoals inrichtings- en beheerplannen Natura 2000) en waterwinning de verminderde beschikbaarheid van aangevoerd water uitdrukkelijk moeten worden meegenomen.

Ook stimuleren we partijen om het aangevoerde water optimaler te gebruiken. Met DAW-subsidies moedigen we boeren aan om te kiezen voor bodemverbeteringsmaatregelen of voor efficiëntere beregeningssystemen, bijvoorbeeld druppelirrigatie.

Stedelijk gebied

In het stedelijk gebied is de samenwerking met gemeenten, als beheerder van de openbare ruimte van groot belang. In zogenoemde Wateragenda's die we met gemeenten opstellen kijken we uitdrukkelijk hoe we samen kunnen optrekken. Goede voorbeelden zijn het gezamenlijk ontwikkelen van klimaatatlassen en stresstestkaarten in het kader van DPRA, de dialoog met inwoners over deze klimaatkaarten en het opstellen van een gezamenlijke uitvoeringsagenda.

Via het programma Natuur op Peil ondersteunen we de natuur- en terreinbeherende organisaties in het Overijsselse deel van ons beheergebied met het nemen

van anti-droogtmaatregelen. We voorzien ze van advies en middelen voor het realiseren van hun ZON-opgave in en rond natuurterreinen en landgoederen. Via het programma Landbouw op Peil doen we hetzelfde voor de landbouw.

Voor het stedelijk gebied werken we mee in het 'koploperproject' KlimaatActieve Stad (KAS). Met concrete initiatieven in de stad dragen we bij aan het tegengaan van klimaatverandering (mitigatie) en het beter omgaan met de veranderingen (adaptatie).

Staan beleid/maatregel

Droog en nat algemeen	K-S-1	We bevorderen communicatie en bewustwording over het aanpassen van gedrag, ruimtegebruik, ruimtelijke keuzes en acceptatie van veranderende omstandigheden.
Droog en nat Hellend zonder wateraanvoer	K-S-2	We stimuleren verbeteringen van de bodemstructuur met DAW-subsidies en door het beschikbaar van maaisel voor het verhogen van organische stof in de bodem.
Droog en nat Hellend zonder wateraanvoer	K-S-3	We adviseren over en stimuleren het regelbaar maken van bestaande ontwateringsmiddelen, zoals drainage en greppels. We adviseren en stimuleren de aanleg van voorzieningen om water vast te houden, zoals knijpduikers, stuwen en afsluiters in de haarvaten. Hierbij zetten we ZON- en DAW-subsidies in.
Droog Hellend zonder wateraanvoer	K-S-4	We overleggen met provincies en drinkwaterleidingmaatschappijen over klimaatrobuuste drinkwatervoorziening.
Droog en nat stedelijk gebied	K-S-5	We werken samen met gemeenten, de resultaten van risicodialogen zetten we om in gezamenlijke uitvoeringsagenda's.

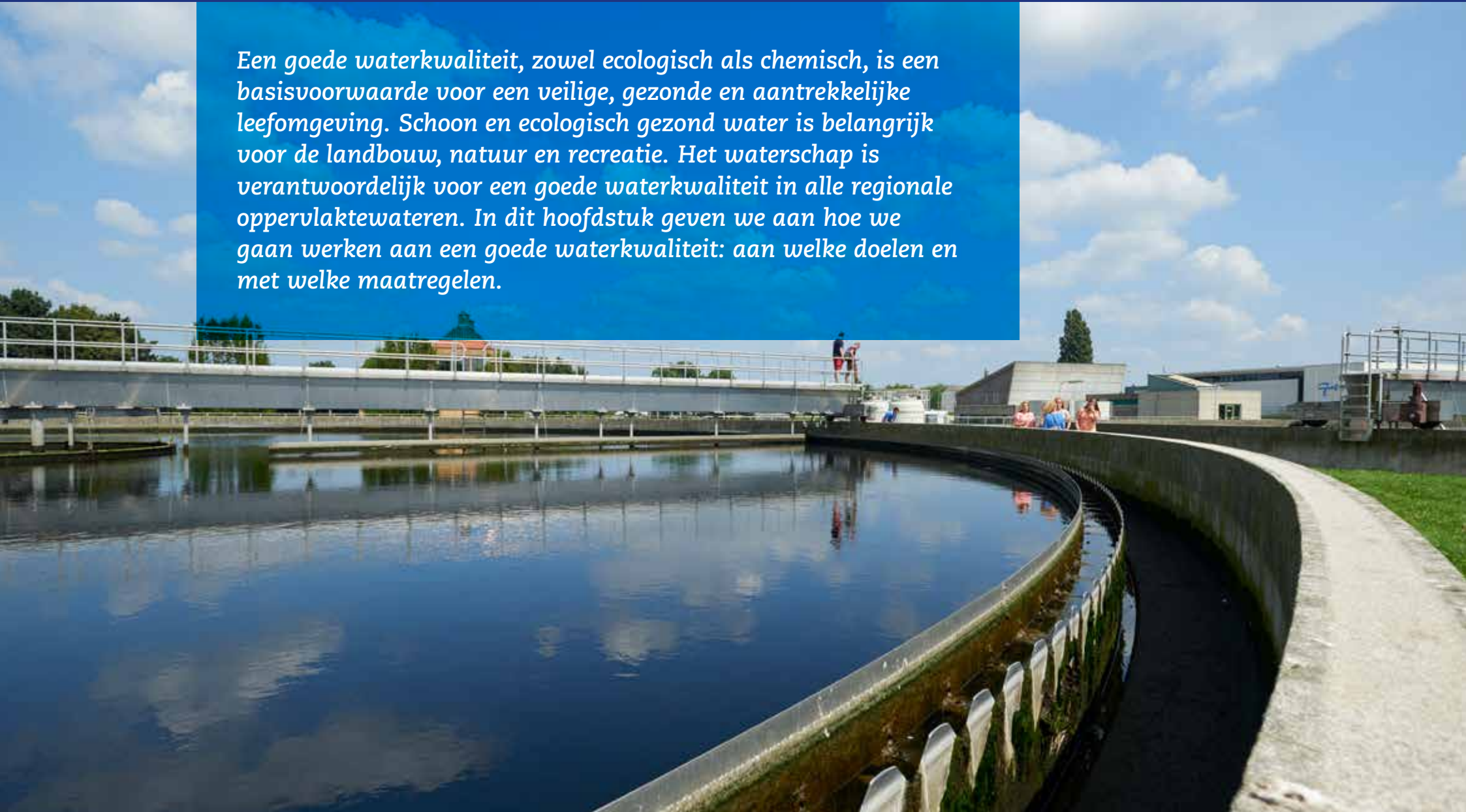
Te agenderen beleid

Droog en nat algemeen	K-S-6	We richten een team Klimaatrobuust watersysteem op voor interne coördinatie en externe dialoog.
Droog vlakkere gebieden	K-S-7	We werken aan bewustwording over de eindigheid van externe wateraanvoer. We betrekken het denken over verminderde wateraanvoer bij nieuwe ontwikkelingen.
Droog vlakkere gebieden	K-S-8	We stimuleren het gebruik van efficiëntere berekeningssystemen en het nemen van verbeteringsmaatregelen om een betere benutting van aangevoerd water te stimuleren.



4. Waterkwaliteit op orde

Een goede waterkwaliteit, zowel ecologisch als chemisch, is een basisvoorwaarde voor een veilige, gezonde en aantrekkelijke leefomgeving. Schoon en ecologisch gezond water is belangrijk voor de landbouw, natuur en recreatie. Het waterschap is verantwoordelijk voor een goede waterkwaliteit in alle regionale oppervlaktewateren. In dit hoofdstuk geven we aan hoe we gaan werken aan een goede waterkwaliteit: aan welke doelen en met welke maatregelen.



4.1 Ambitie

In onze Watervisie 2021 geven we aan:

Ons water moet, zowel ecologisch als chemisch, van goede kwaliteit zijn. Schoon water is de basis voor een veilige leefomgeving en drager van natuur- en landschapskwaliteit.

Schoon water realiseren we alleen samen met inwoners, bedrijven en andere overheden. Wij signaleren waar waterkwaliteitsproblemen optreden en spreken onze

partners daarop aan. We stimuleren het voorkomen van watervervuiling bij de bron door voorlichting en controle op het naleefgedrag. Waar nodig zuiveren we ons afvalwater verdergaand. In afstemming met de grondgebruikers zorgen we voor natuurvriendelijke inrichting en beheer van onze waterlopen.

Wettelijke kaders

De Kaderrichtlijn Water (hierna KRW) is het belangrijkste wettelijke kader voor een goede waterkwaliteit.



Doel van de KRW is dat alle watergangen in 2027 voldoen aan de gestelde ecologische en chemische doelen. De ecologische doelen gaan over de natuur en biodiversiteit in het water en de chemische doelen over een groep van prioritaire stoffen in het oppervlaktewater. Het is belangrijk om deze doelen te realiseren voor de volksgezondheid (o.a. bescherming van drinkwaterbronnen), duurzame bedrijvigheid, recreatie en het versterken van de biodiversiteit. De realisatie van deze doelen is verweven met andere doelen van beleidsprogramma's, zoals de stikstofopgave in het landelijk gebied en het verwijderen van microverontreinigingen bij rioolwaterzuiveringsinstallaties. Waterschap Vechtstromen kiest er daarom voor om voor de realisatie van de doelen een beperkte uitloop te accepteren tot maximaal 2032.

Er zijn meer stoffen van invloed op de waterkwaliteit dan die waarvoor normen zijn gesteld in de KRW, zoals medicijnresten, industriële stoffen of huishoudelijke middelen. De Green Deal van de Europese Commissie heeft een ambitie gesteld voor de reductie van stoffen die verder gaat dan de doelen van de KRW en die ook gaat over meer stoffen dan in de KRW. De toetsing en toelating van milieugevaarlijke stoffen is geregeld in Europese richtlijnen. Nieuwe inzichten leiden ertoe dat er vanuit de Europese Unie aanvullend beleid in ontwikkeling is. In Nederland werken overheden

en bedrijfsleven samen aan het beperken van de schadelijkheid van deze stoffen.

Voor water met een specifieke gebruiksfunctie zijn er aparte doelen voor de kwaliteit. Voor zwembaden gelden specifieke doelstellingen om de gezondheid van recreanten te beschermen. Wateren die van belang zijn voor de drinkwaterwinning hebben specifieke normen voor stoffen.

4.2 Huidige situatie

Ecologische kwaliteit

Om te bepalen of de ecologische kwaliteit van het water voldoende is, wordt vanuit de KRW vooral gekeken naar de biologische kwaliteit van het water. Deze wordt bepaald aan de hand van matlatten voor algen, waterplanten, vissen en macrofauna. In 2018 heeft Waterschap Vechtstromen watersysteemanalyses uitgevoerd voor elk waterlichaam in ons beheergebied, ter voorbereiding van het Stroomgebiedsbeheerprogramma 2022-2027 van de KRW. Deze analyses liet voor de verschillende typen waterlichamen zien in hoeverre we de KRW-doelen hebben bereikt.

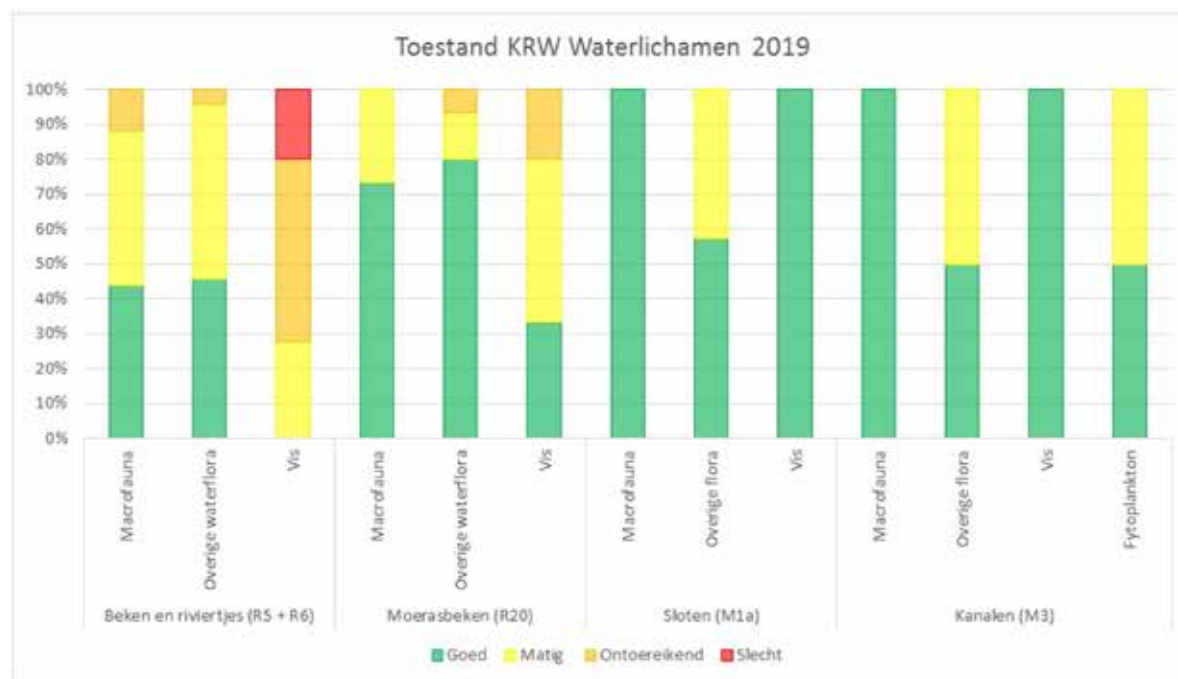
Het algemene beeld is dat vooral in beken en riviertjes de KRW-doelen nog niet zijn gehaald. Voor sloten en de beperkte groep van kanalen is het beeld positiever: de opgave die nog rest voor de komende tijd is hier kleiner. Voor vrijwel alle typen beken geldt dat de doelen voor vissen nog lang niet zijn gehaald.

Beken en riviertjes

Om de biodiversiteit in het water te vergroten en de landschappelijke en recreatieve waarde van de beken te versterken, hebben we in de twee eerste planperiodes van de KRW (2009-2021) ruim 250

kilometer aan beekherstelprojecten gerealiseerd. Ook zijn 116 vistrappen aangelegd. Stromende beken met een natuurlijk lengte- en dwarsprofiel en begeleid door bomen en struiken blijken een hogere ecologische kwaliteit te hebben. Ook de maatregelen voor vismigratie in beken leiden tot een verbeterde visstand.

Daarmee zijn de doelen echter nog niet zijn bereikt. De watersysteemanalyse maakt duidelijk dat ondanks de uitgevoerde maatregelen geen van de 27 waterlichamen in de categorie beken en riviertje al voldoet aan alle gestelde KRW-doelen.



Figuur 4-1. Mate waarin de KRW-doelen zijn gehaald (in %) per type waterlichaam in het beheergebied van Waterschap Vechtstromen.

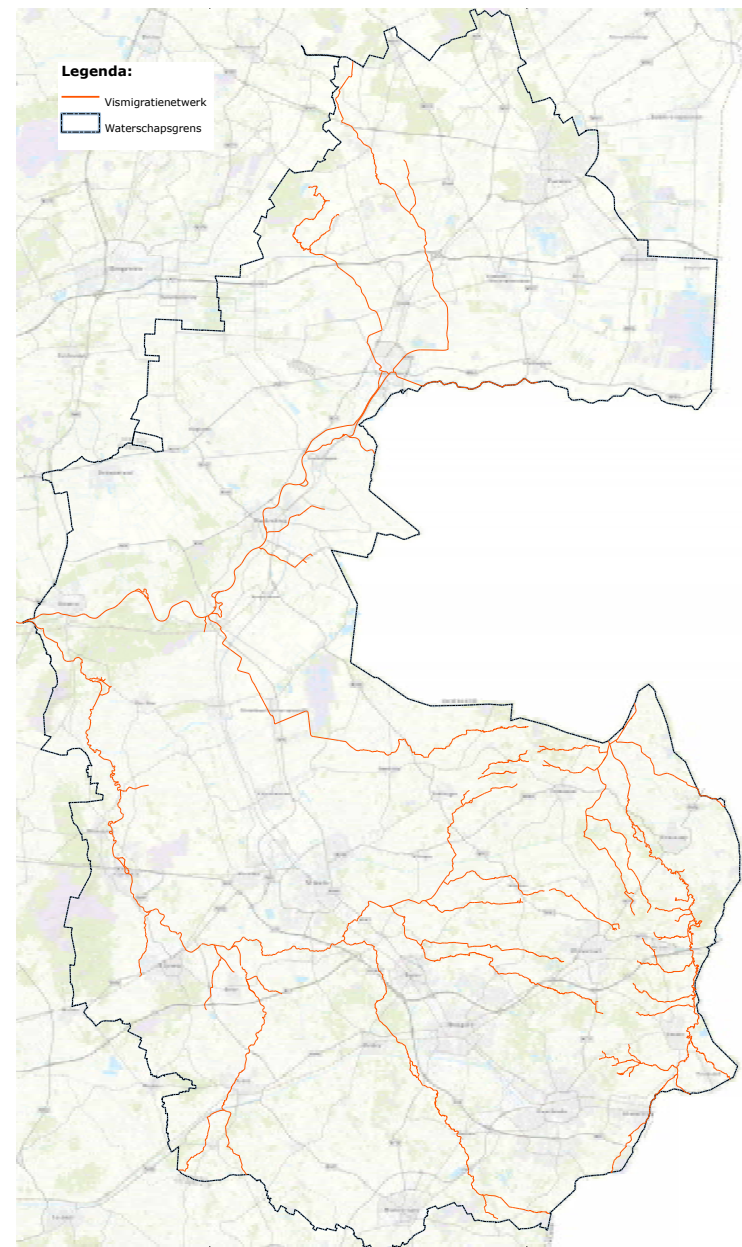
Het ecologisch herstel verloopt moeizaam. De natuur heeft hersteltijd nodig na een herinrichting. Het blijkt in de praktijk ook lastig om het herstel van stroming - essentieel voor beken en riviertjes - en een natuurlijker peilbeheer te realiseren. Dit leidt namelijk al snel tot schade voor andere functies (zoals landbouw) langs de beek of rivier.

Sloten en kanalen

De ecologische doelen voor sloten en kanalen liggen meestal niet hoog en worden veelal gehaald. Hier ligt alleen nog een opgave voor het aspect waterplanten.

Vissen

Om de KRW-eisen voor vissen te halen is het van groot belang dat vissen zich tussen en binnen regio's kunnen verplaatsen. Daarom is in 2017 het Vismigratie-netwerk Rijndelta-Oost vastgesteld. Daarmee zijn tegelijkertijd alle probleempunten in de vispasseerbaarheid van kunstwerken (stuwen, gemalen, waterkrachtcentrales) in kaart gebracht.



Kaart 4-1 Vismigratienetwerk

Chemische kwaliteit

De kwaliteit van het oppervlaktewater is sinds het begin van de jaren 1980 zichtbaar verbeterd. De gewenste kwaliteit is echter nog niet overal bereikt. De hoeveelheid natuurlijke stoffen (zoals stikstof, fosfaat en/of ammonium) blijkt in veel oppervlaktewateren nu nog te hoog te zijn. Ook de fysische kenmerken (zoals temperatuur en doorzicht) wijken soms af van de gewenste situatie.

Voor de KRW-probleemstoffen hebben we in beeld gebracht wat de belangrijkste bronnen zijn (zie tabel 4-1).

Daarbij is voor iedere stof berekend welke afname per bron gewenst is om aan de KRW-eisen te voldoen. Meer informatie staat in het Achtergronddocument KRW.

De belangrijkste bronnen van stoffen die de waterkwaliteit beïnvloeden zijn het gezuiverde afvalwater van rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's), afvoerwater uit Duitsland en het landelijk gebied. Regionaal kunnen individuele zuiveringsinstallaties (IBA) in het buitengebied ook van belang zijn en lokaal kunnen overstorten vanuit het gemeentelijk rioolstelsel een rol spelen.

Probleemstoffen

Nutriënten (stikstof en fosfor)

Ammonium

Arseen, barium en kobalt

Zink

Kwik

Polycyclische aromatische
koolwaterstoffen (PAK's)

Belangrijkste bronnen

- Uit- en afspoeling landelijk gebied

- Effluenten rwzi's

- Bijdrage van binnenlandse wateraanvoer

- Bijdrage van wateraanvoer uit Duitsland

- Regionaal kunnen IBA's een rol spelen

- Afspoeling en andere diffuse belasting uit mest

- Belasting rwzi's

- Vermoedelijk van nature verhoogde gehalten, waarvan uitspoeling mogelijk versterkt door bemesting en/of verdroging

- Veel gebruikt bouw materiaal dat via riolering en rwzi, runoff en overstorten in het water komt

- Toevoeging veevoeders; spoelt uit met mest

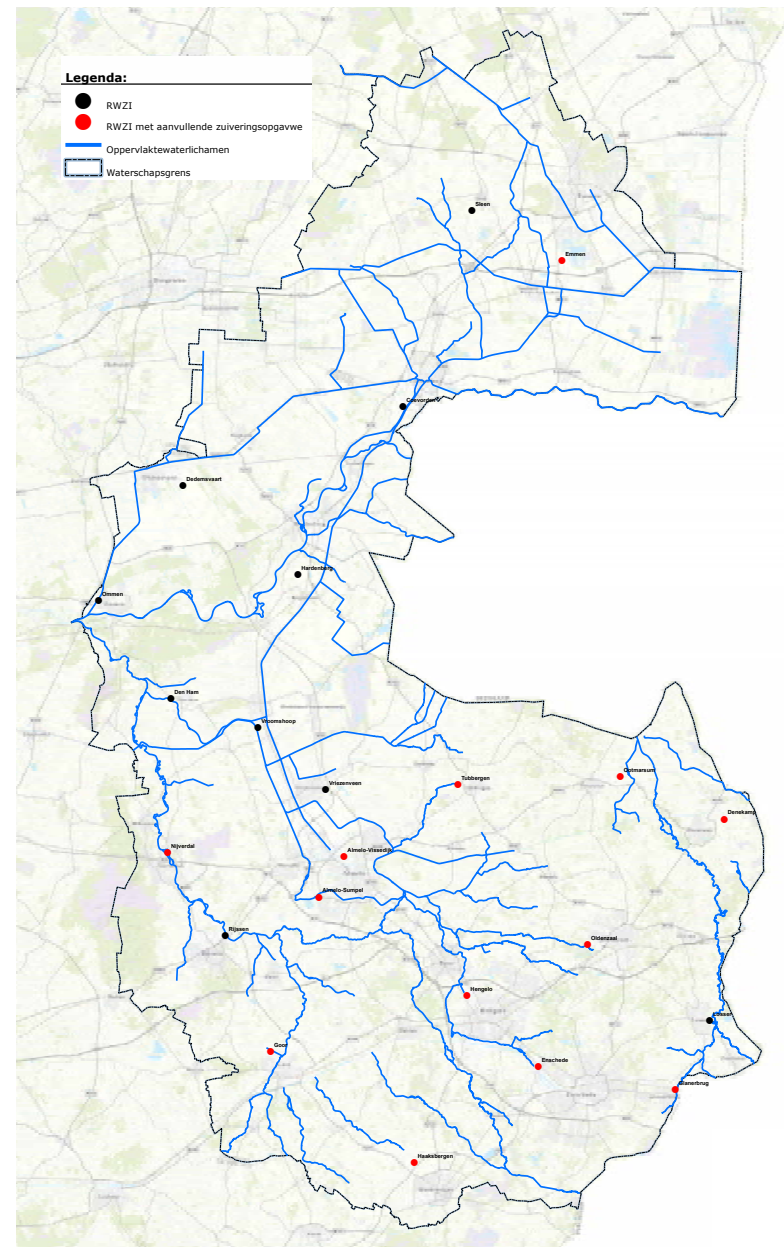
- Neerslag vanuit de lucht

- Diffuse belasting via luchtmissies door onvolledige verbranding van fossiele brandstoffen (verkeer, houtstook) in terecht komt

Afvalwater vanuit rwzi's

Veel rwzi's zijn in de jaren 1990 grootschalig gemoderniseerd. Dit zorgde voor een aanzienlijke verbetering van de kwaliteit van het oppervlaktewater. Ook het gezuiverde afvalwater van de rwzi's, het gezuiverde afvalwater (effluent), beïnvloedt de kwaliteit van het oppervlaktewater. Bij 13 van de 23 rwzi's is een significant deel van alle stikstof, fosfaat en/of ammonium in het oppervlaktewater waarop wordt geloosd afkomstig van het effluent (zie figuur 4.2). Die hoeveelheid is (te) groot en maakt dat we niet voldoen aan de KRW-doelen voor het ontvangende oppervlaktewater.

Via het gezuiverde afvalwater vanuit de rwzi's komen ook microverontreinigingen en medicijnresten in het oppervlaktewater terecht. Op locaties waar het zuiverde afvalwater van rwzi's een groot aandeel van de afvoer vormt is de toxiciteit (giftigheid) van water relatief groot. In ons beheergebied zijn relatief veel zogenoemde hotspots, zo bleek uit een landelijke analyse (STOWA 2017-43). Het ontvangende oppervlaktewater van de rwzi Emmen, Enschede, Almelo Sumpel, Dedemsvaart, Goor, Hengelo, Oldenzaal en Vriezenveen zijn hotspots voor hoge concentraties microverontreinigingen zoals medicijnresten.



Figuur 4-2. Te verbeteren rwzi's (rode punten) vanuit doelbereik KRW.

Overstort en hemelwaterafvoer

De kwaliteit van het oppervlaktewater nam in de periode tot aan 2005 flink toe door verbeteringen aan het gemeentelijke rioolstelsel, zoals het verminderen van het aantal riooloverstorten. Bij hevige neerslag is de bergingscapaciteit in de riolering van gemeenten echter onvoldoende. Een aantal keer per jaar zal rioolwater dus via overstorten in het oppervlaktewater komen. Met dit water komt ook een deel van de verontreinigingen uit de riolering rechtstreeks in het oppervlaktewater. Dergelijke overstorten leiden tot zuurstofloosheid in het water waarbij vissterfte kan optreden. Op langere termijn kunnen schadelijke effecten ontstaan door ophoping van verontreinigingen.

Individuele lozingen huishoudelijk afvalwater

Vrijwel alle percelen in het buitengebied zijn aangesloten op de (druk)riolering of hebben een eigen (individuele) voorziening voor verwerking van huishoudelijke afvalwater (IBA). Metingen in Vechtstromen laten zien dat in specifieke situaties een hoge concentratie van IBA's van klasse 1 het realiseren van de kwaliteitsdoelen in de weg kan staan. In 2022 wil het waterschap daarom nieuwe voorschriften vaststellen waaraan IBA's moeten voldoen.

Gewasbeschermingsmiddelen

Het aantal normoverschrijdingen van gewasbeschermingsmiddelen met toxische effecten blijkt te zijn afgenomen. De gestelde doelen voor 2023 zijn echter nog niet binnen bereik, omdat het totale gebruik van middelen niet is afgenomen. Hiertoe is een transitie nodig naar andere teeltsystemen.⁵

Zwemwater

De kwaliteit van de meeste zwemwateren in ons beheergebied is uitstekend. Wel vallen enkele zwemwateren regelmatig in de kwaliteitsklasse 'slecht' omdat de bacteriologische kwaliteit onvoldoende is. Voor deze wateren geldt dan een permanent negatief zwemadvies. Met e-DNA zoeken we uit of het om bronnen van menselijke of dierlijke ontlasting gaat, zodat de beheerder gericht maatregelen kan nemen om de kwaliteit te verbeteren. De overlast door blauwalg wisselt sterk van jaar tot jaar. Klachten over jeuk en bultjes na het bezoek aan een zwemwaterlocatie blijken vaak een relatie met de eikenprocessierups te hebben.

⁵Tussenevaluatie van de Tweede Nota Duurzame Gewasbescherming.

4.3 Doelen

De KRW heeft als doel de kwaliteit van al het oppervlakte- en grondwater in Europa te waarborgen. Alleen voor de daartoe aangewezen waterlichamen geldt een rapportageplicht naar de EU. Bijlage 3 bevat de informatie over toestand, doelen en maatregelen voor alle 49 waterlichamen in ons beheergebied. Een verdere onderbouwing hiervan staat in het achtergronddocument (bijlage 2).

Voor de niet-waterlichamen, de zogeheten 'overige wateren', hebben we de afgelopen planperiode kwaliteitsdoelen vastgesteld, afgeleid van de doelen voor de KRW (bijlage 4 Kwaliteitsdoelen overige wateren). Voor sommige kleinere wateren, zoals vennen of kleine beekjes, gelden bovendien specifieke doelen omdat ze een hoge natuurwaarden hebben. Deze wateren zijn door de provincies aangewezen als 'waardevolle kleine wateren'.

Doelen ecologische kwaliteit

Voor de verschillende typen wateren in ons beheergebied gelden specifieke doelen voor de ecologische kwaliteit van het water (natuur en biodiversiteit). In deze paragraaf gaan we in op de formele verplichtingen die we hebben voor deze kwaliteit voor drie typen wateren:

1. Waterlichamen waarvoor de doelen van de KRW gelden;

2. Waardevolle kleine wateren, waarvoor doelen vanuit provinciaal beleid gelden;
3. Overige wateren.

Voor alle wateren geldt dat we als waterschap een zorgplicht hebben voor de natuur in en langs het water. Die zorgplicht is vastgelegd in de Wet natuurbescherming. Daarnaast kunnen en willen we nog meer doen voor de natuurwaarden in ons beheergebied, zoals via de inzaai van bloemrijke mengsel op overhoeken of op onze terreinen bij rwzi's. Onze andere inspanningen voor natuur staan in hoofdstuk 5: duurzaamheid.

Waterlichamen waarvoor de doelen van de KRW gelden

Europa is voor de KRW opgedeeld in stroomgebieden. Per stroomgebied moeten Stroomgebiedsbeheerplannen worden opgesteld. Hierin staan de ecologische en chemische doelen voor elk waterlichaam en welke maatregelen worden genomen om de doelen te halen. Het Rijk is verantwoordelijk voor de Rijkswateren, de provincie voor het grondwater en de waterschappen voor de regionale oppervlaktewateren. De KRW geldt voor oppervlaktewater met een minimale omvang; de zgn. waterlichamen.

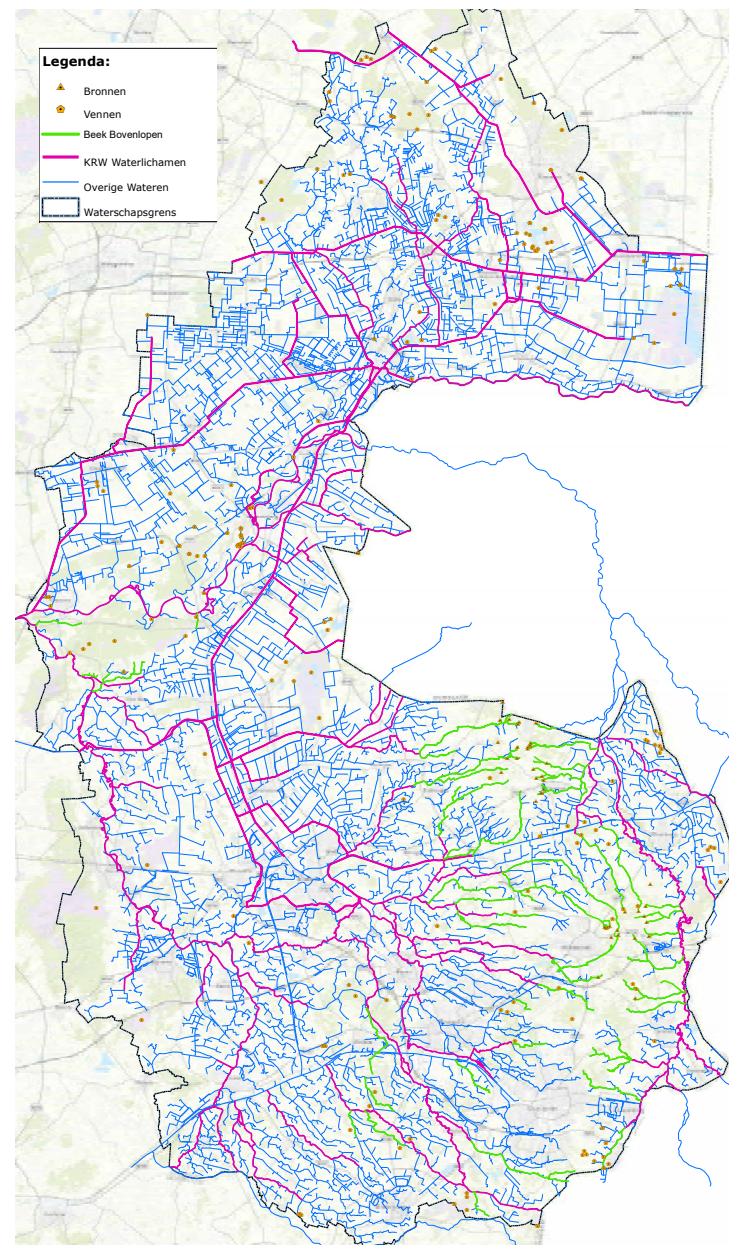
Doelen:

- Uiterlijk in 2027 hebben we de maatregelen uitgevoerd die nodig zijn voor het verbeteren van de biologische kwaliteit van onze wateren die onder de KRW vallen. Deze maatregelen worden uitgevoerd in samenhang met andere opgaven (bijvoorbeeld water sparen of werken aan robuuste watersystemen). Zo realiseren we een duurzame bescherming van aquatische ecosystemen conform de doelstellingen van de KRW.
- Voor beken in gebieden met als hoofdfunctie landbouw realiseren we aangepast beheer, om zo te zorgen voor een verbetering van de biodiversiteit in algemene zin.

Toelichting:

Veel beken waarvoor de KRW-doelen gelden liggen in een gebied dat landbouw als hoofdfunctie heeft. In deze gebieden is integraal herstel van beken zonder de inzet van rigoureuze middelen en maatregelen (onteigening, natuurlijk peilbeheer) niet realistisch en haalbaar voor 2027. Voor deze beken volstaat het om te zorgen voor 'aangepast beheer', zo is bepaald in het Stroombeheergebiedsplan 2022-2027. Dit aangepaste beheer zorgt voor een verbetering van de biodiversiteit in algemene zin, maar zal de KRW-score vermoedelijk niet echt verhogen.

Vanwege de specifieke gebiedskenmerken zijn daarom de KRW-doelen voor deze groep van waterlopen aangepast.



Waardevolle kleine wateren

Voor alle wateren die zijn aangewezen als 'waardevolle kleine water' gelden specifieke doelen. Deze zijn of worden nog vastgelegd door de provincies en sluiten aan op de eisen vanuit de KRW. Het gaat om wateren met een hoge natuurwaarde zoals vennen, brongebieden en kleine beken. Vaak zijn deze onderdeel van een natuurgebied. Omdat veel waterleven gebruikt maakt van deze wateren, is bescherming ervan ook belangrijk om de doelen vanuit de KRW te halen.

De provincies Gelderland en Overijssel hebben de waardevolle kleine wateren al aangewezen, de provincie Drenthe gaat dit nog doen. Voor een deel van de waarde volle kleine wateren geldt een specifieke herinrichtingsopgave in het kader van het beekdalbrede herstel in het Dinkelstroomgebied. De factsheets voor de kleine waardevolle wateren zijn opgenomen in de Regionale Waterprogramma's van de provincies.

Doel:

- Waardevolle kleine wateren hebben doelen voor ecologische en chemische kwaliteit, zoals beschreven in de factsheets. Ook staat beschreven hoe achteruitgang voorkomen kan worden en hoe de kwaliteit kan verbeteren. We evalueren de beschermingsdoelen via analyse van de monitoring.

Overige wateren

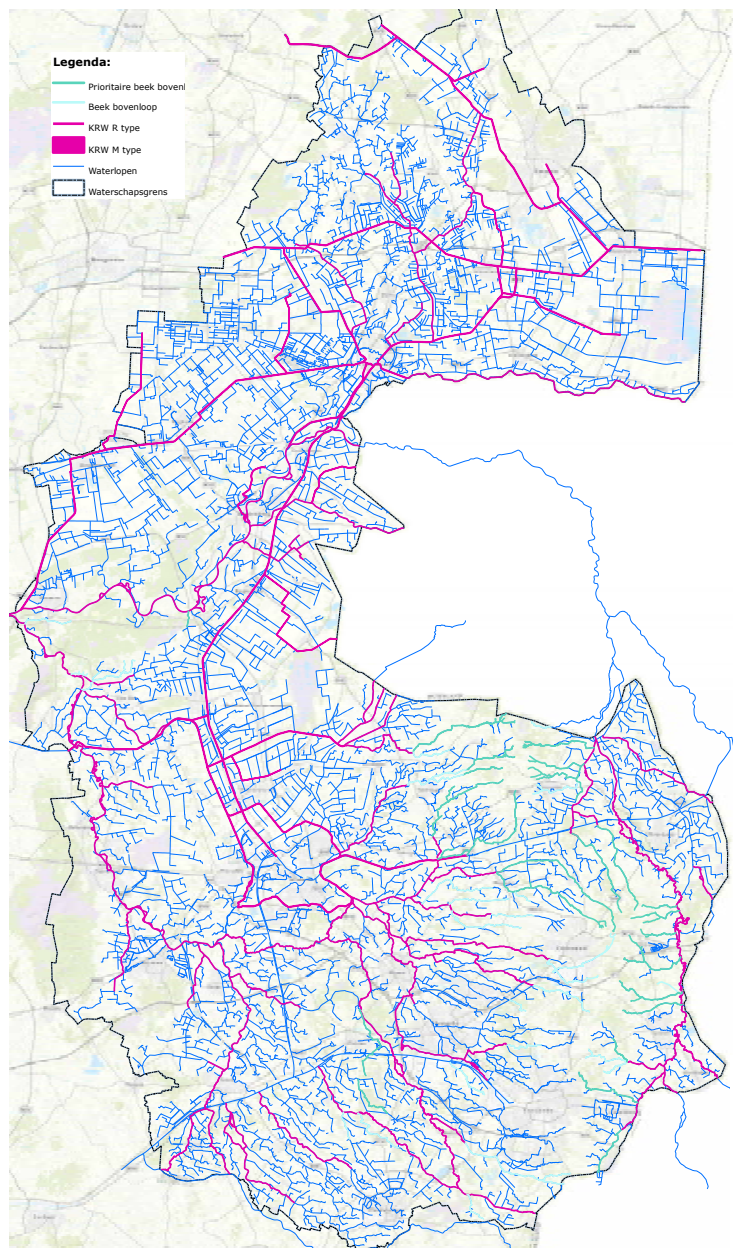
Ruim 75% van het oppervlaktewater in ons beheergebied valt buiten de begrenzing van de KRW-wateren. We duiden deze groep aan als 'overige wateren'. Voor de meeste van deze wateren geldt geen wettelijke herinrichtingsopgave. De omvang en de variatie in watertypen in de groep overige wateren is te groot om doelen voor de ecologische kwaliteit te stellen en deze te monitoren. We streven er wel naar om de biodiversiteit in deze wateren, waar mogelijk, te versterken door aangepast beheer. Op verzoek van en in overleg met gemeenten kunnen we een specifiek streefbeeld bepalen als uitgangspunt voor beheer.

Doel:

- Het versterken van de biodiversiteit door aangepast beheer en/of blauwe diensten.

Doelen chemische kwaliteit

De chemische samenstelling van het water bepaalt hoe het waterleven functioneert en hoe we het water kunnen gebruiken. Water moet geschikt zijn voor mens, dier en plant en voor landbouw en industrie. Het waterleven heeft de stoffen nodig die van nature in het water voorkomen. Als de concentraties van deze stoffen veranderen (zoals te weinig zuurstof of te veel giftige stoffen) of de fysische kenmerken wijzigen (zoals temperatuur of doorzicht) kan dit problemen geven voor het waterleven.



Kaart 4-4 Overzicht waardevolle kleine wateren

Normen voor stoffen

Voor verschillende stoffen is via onderzoek vastgesteld bij welke hoeveelheid ze een bedreiging vormen voor de volksgezondheid en/of het waterleven. De toelaatbare concentraties zijn vastgelegd in nationale wet- en regelgeving. Er zijn op het gebruik afgestemde normen voor drinkwater of zwemwater, maar ook algemene normen voor grond- en oppervlaktewater. Voor de meest gevaarlijke stoffen gelden Europese normen. Op dit moment staan er 45 stoffen/ stofgroepen op de lijst van prioritaire stoffen, zoals kwik. De normen voor deze stoffen zijn opgenomen in het Besluit Kwaliteitseisen en Monitoring Water (BKMW). De KRW beoordeling neemt niet alle normen voor stoffen in beschouwing. Naast de prioritaire stoffen die de chemische toestand bepalen worden circa 100 zogenoemde specifiek verontreinigende stoffen beoordeeld op hun mogelijke invloed op het waterleven.

Voor een groot aantal (relatief nieuwe) stoffen zijn nog geen normen vastgesteld. Dat maakt het lastig de risico's te beoordelen van de aanwezigheid van bijvoorbeeld geneesmiddelen, gewasbeschermingsmiddelen, hormonen, antibiotica of microplastics in het water. De stoffen zouden geen risico's mogen vormen voor het waterleven of gebruiksfuncties van het oppervlaktewater.

Vanuit het nationale programma Delta-aanpak Waterkwaliteit werken overheden en bedrijfsleven samen om de schadelijke effecten van de 'nieuwe' stoffen te beperken. Ook de Europese Unie ontwikkelt hier steeds meer beleid op.

Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat nam in 2016 het initiatief voor een landelijke ketenaanpak voor medicijnresten. Hiervoor geldt geen resultaatverplichting. Overheden, zorgaanbieders en de farmaceutische industrie hebben zich verbonden aan de inspanning om de aanwezigheid van medicijnresten in het water terug te dringen.

Voor de overige wateren buiten de KRW-waterlichamen en waardevolle kleine wateren richten we ons op de fysisch-chemische kwaliteit (nutriënten, zuurgraad et cetera) die past bij ecologisch gezond water⁶.

Doelen:

- We voldoen aan de KRW-norm voor al het oppervlaktewater voor prioritaire stoffen, zodat een goede chemische toestand van het water wordt bereikt.
- We voldoen in de KRW-waterlichamen en de waardevolle kleine wateren aan de KRW-doelen voor nutriënten, zuurstof, zuurgraad, doorzicht, chloride en temperatuur, nodig om gewenste ecologische kwaliteit kunnen realiseren.
- We werken voor de overige wateren aan het bereiken van de fysisch-chemische toestand passend bij ecologisch gezond water (conform de basisvariant uit de 'STOWA-Handleiding afleiden doelen overig water', STOWA rapport 2013-20) en de referentiewaarden STOWA-rapporten 2013-14, 2018-49 en 2018-50. Op verzoek bepalen we in het stedelijk gebied in overleg met de gemeente streefbeelden als uitgangspunt voor het beheer.
- We voldoen aan de normen voor overige stoffen zodat toxische effecten het ecologisch functioneren niet in de weg hoeven te staan.
- We voorkomen dreigende problemen en achteruitgang van de waterkwaliteit op basis van het voorzorgsprincipe.

⁶ Basis: STOWA-Handleiding afleiden doelen overig water' STOWA rapport 2013-20 en de referentiewaarden uit de STOWA-rapporten 2013-14, 2018-49 en 2018-50.

4.4 Aanpak voor het bereiken van een goede waterkwaliteit

De aanpak voor het nemen van maatregelen voor de waterkwaliteit richt zich op zowel de doelen voor de chemische als de ecologische kwaliteit.

Chemische doelen

Voor de chemische kwaliteit pakken we de vervuiling bij voorkeur bij de bron aan. Daarnaast nemen we extra maatregelen bij de rwzi's, gericht op de doelen van de KRW en ook op de aanpak van microverontreinigingen/ medicijnresten. In samenspraak met landbouw en Duitse partners werken we aan de doelen voor de KRW, wat ook ten goede komt aan de verbetering van de kwaliteit van de overige wateren.

In 2021 heeft Waterschap Vechtstromen een Beleidslijn Bronaanpak vastgesteld. We kiezen ervoor om onze inzet voor bronaanpak te richten op die probleemstoffen waarvan we verwachten dat we het meeste resultaat kunnen boeken. We zetten hoog in op bronaanpak van gewasbeschermingsmiddelen, zeer zorgwekkende industriële stoffen en nutriënten.

De inzet op zware metalen, medicijnresten en PAK's is beperkter, mede omdat bronmaatregelen vanuit het Rijk of koepels van zorgorganisaties veel effectiever zijn.

We zetten als waterschap nog beperkter in op microplastics en consumentenproducten, ook omdat landelijke, generieke maatregelen veel effectiever zijn (bijvoorbeeld het verbod op plastic tasjes) en er ook nog veel onderzocht moet worden over de aard en aanpak van deze problemen.

Onderdeel van onze bronaanpak zijn ook onze (wettelijke) taken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving.

Aangezien de kennis over en de aanwezigheid van probleemstoffen verandert, evalueren we de prioritering van de bronaanpak om de drie jaar.

De aanpak voor de rwzi's richt zich op die rwzi's die voor problemen zorgen bij het realiseren van de KRW-doelen in het ontvangende oppervlaktewater. Het gaat dan met name over een reductie van de nutriëntenbelasting.

Daarnaast pakken we twee rwzi's aan die zorgen voor hoge concentraties aan microverontreinigingen/ medicijnresten in het ontvangende oppervlaktewater (zogenaamde hotspots medicijnresten).

Ecologische kwaliteit

De aanpak voor het realiseren van de ecologische doelen voor waterkwaliteit is vasthouden aan de KRW-ambitie voor het realiseren van een duurzame bescherming van aquatische ecosystemen en in te zetten op doelmatige maatregelen in samenhang met andere opgaven (bijvoorbeeld water sparen/ robuust watersysteem).

Daarbij versterken we de focus op effectiviteit van maatregelen. De belangrijkste aspecten van deze aanpak lichten we hieronder nader toe.

Integraal en beekdalbreed beekherstel van vier KRW-waterlichamen

Waterschap Vechtstromen streeft ernaar om beekherstel van vier nog in te richten waterlichamen met een hogere ambitie integraal en beekdalbreed vorm te geven. Deze aanpak moeten niet alleen leiden tot ecologische kwaliteitsverbetering en KRW-doelbereik maar ook, door vergroting van de retentiecapaciteit van de beeksystemen, bijdragen aan een klimaatrobuust beekdallandschap. Dit vereist een stroomgebiedsbenadering, waarbij de maatregelen uit het Zoetwaterprogramma Oost Nederland (ZON, zie hoofdstuk 3: Klimaat) essentieel zijn. Dit beekherstel omvat daarmee ook de verbetering van de waardevolle kleine wateren in het stroomgebied.

Overige KRW-waterlichamen

In het kader van de Stroomgebiedsbeheerplannen (SGBP) van de KRW, die de periode 2009-2021 bestrijken, zijn in tal van waterlichamen vooral morfologische maatregelen uitgevoerd of nog in uitvoering. Dit zijn maatregelen die de vorm van een watergang veranderen, bijvoorbeeld het herstel van de oude, slingerende loop van beek, of aanleg van natuurvriendelijke oevers. Daarnaast zijn knelpunten in vispasseerbaarheid van

beken opgelost. Vanaf 2022 wordt dit programma voortgezet in een selectie van resterende waterlichamen.

Overige wateren en kleine waardevolle wateren

Voor meeste kleine waterlopen buiten de KRW-waterlichamen geldt geen wettelijke herinrichtingsopgave. Vanuit de blauwgroene koers in het bestuursakkoord is wel het streven om, waar mogelijk, de biodiversiteit van het waterlopen te versterken door aangepast beheer of blauwe diensten. De kleine waardevolle wateren hebben wel een specifieke herinrichtingsopgave. Veel van deze waterlopen maken deel uit van het genoemde beekdalbrede beekherstel. Ook daarbuiten liggen nog enkele waardevolle kleine wateren als bovenloop van een KRW-waterlichaam. Voor het herstel van deze waterlopen stellen we op basis van een haalbaarheidsonderzoek een plan van aanpak op.

De hierboven beschreven aanpak resulteert in een groot aantal maatregelen om onze doelen te realiseren.

Spoor: Reguleren

Nr	Maatregel
	<i>Staan beleid/maatregel</i>
W-R-1	We oefenen onze rol van bevoegd gezag uit bij directe lozingen zowel voor industriële als agrarische bedrijvigheid. We toetsen aanvragen voor vergunningen en geven vergunningen af. We zien ook toe op spuit- en mestvrije zones, erfafspoelingen en het toepassen van gewasbeschermingsmiddelen, en het gebruik van zeer zorgwekkende stoffen.
W-R-2	We passen een breed scala aan preventieve instrumenten bij het uitvoeren van toezicht, bijvoorbeeld communicatie (folders, websites, informatiebijeenkomsten, en voorlichting tijdens het uitvoeren van toezichtcontroles).
W-R-3	We beoordelen periodiek de kwaliteit van het effluent dat vanuit de rwzi het oppervlaktewater instroomt en kan op basis daarvan de werking van een rwzi zo nodig bijsturen.
W-R-4	Uitoefenen van adviesrecht naar provincie en gemeenten bij indirecte lozingen op riolering en bodem: lozingen van afvalstoffen die van invloed zijn op de werking van de rioolwaterzuivering en als gevolg daarvan ook van invloed op de kwaliteit van het oppervlaktewater.
	<i>Te agenderen nieuw beleid</i>
W-R-5	We ontwikkelen beleid over de lozing van huishoudelijk afvalwater via IBA-systemen op oppervlaktewateren.

Spoor: Beheer

Nr	Maatregel
	<i>Staan beleid/maatregel</i>
W-B- 1	Monitoring en toetsing op ecologisch doelbereik en verontreinigende stoffen, genormeerd onder de KRW of andere nationale monitoringnetwerken. Eveneens biologische effectmonitoring gericht op bepalen toxiciteit oppervlaktewater.
W-B-2	Het waterschap controleert de waterkwaliteit van de, door de provincie, aangewezen zwemwateren en geeft adviezen over het instellen van een negatief zwemadvies of zwemverbod.
W-B- 3	We onderzoeken zwemwateren en geven beheerders advies hoe ze aan de Europees gestelde kwaliteitsklasse “aanvaardbaar” kunnen (blijven) voldoen of binnen 5 jaar te bereiken.
	<i>Te agenderen nieuw beleid</i>
W-B-4	We evalueren de (nieuwe) maatlat voor de nieuwe categorie ‘moerasbeken’ in ons beheergebied. Indien nodig stellen we doelen en maatregelen bij.
W-B-5	Opstellen plan van aanpak voor het herstel van enkele waardevolle kleine wateren als bovenloop van een KRW-waterlichaam.
W-B-6	We starten een project om de werking van IBA's te controleren.

Spoor: Investeren

Nr	Maatregel
	<i>Te integreren nieuw beleid</i>
W-I-1	Vanaf 2021 voeren we 78 km aan beek- en rivierherstelprojecten uit in 14 waterlichamen ten behoeve van doelbereik KRW. Ook lossen we 57 knelpunten op in de vispasseerbaarheid van beken.
W-I-2	In de beekherstelprojecten voor de waterlichamen Midden-Dinkel, Beneden-Dinkel, Tilligterbeek en Bovenlopen Loolee koppelen we deze aan herstelmaatregelen in het gehele stroomgebied. Deze maatregelen vallen grotendeels samen met de maatregelen voor een klimaatrobuust watersysteem (H xx) en zijn gericht op het realiseren van een gedempte afvoerdynamiek en continue stroming. Ook herstel van de Waardevolle Kleine Wateren, als bovenlopen van deze vier waterlichamen maakt hier onderdeel van uit. <i>Zie Achtergronddocument KRW 2022-2027) bijlage 2</i>
W-I-3	RWZI: Aanvullend op de Richtlijn Stedelijk Afvalwater gaan we de zuiveringen Almelo Sumpel, Vriezenveen, Tubbergen, Ootmarsum, Oldenzaal en Goor zodanig aanpassen dat aan de doelstellingen van de KRW wordt voldaan.
W-I-4	Onderzoek hoe microverontreinigingen en medicijnresten verwijderd kunnen worden op rwzi's.
W-I-5	RWZI: De 2 rwzi's die veel microverontreinigingen lozen via het effluent. We pakken deze zuiveringen zodanig aan dat ook de microverontreinigingen zoals medicijnresten worden verwijderd.

Spoor: Samenwerken en communicatie

Nr	Maatregel
	<i>Staannd beleid/maatregel</i>
W-S-1	Samen met de provincies en de landbouwsector vervolgen we de samenwerking in het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer en Landbouw op Peil. Doel is om door het geven van voorlichting en subsidie de belasting van het oppervlakte- en grondwater met verontreinigende stoffen te verminderen en een bijdrage te leveren aan de doelen van de KRW. Het streven is om dit gebiedsgericht uit te voeren, met groepen van agrariërs. Ook kunnen maatregelen worden genomen gericht op het kwantiteitsbeheer van water.
W-S-2	Samen met de Gebiedscollectieven Agrarisch Natuurbeheer maken we het realiseren van Blauwe Diensten mogelijk, gericht op het verbeteren van de ecologische en chemische waterkwaliteit.
W-S-3	We adviseren over beheer en onderhoud van gemeentelijke (druk)riolering en onderzoeken samen met gemeenten hoe emissies uit IBA's verminderd kunnen worden.
W-S-4	RWZI: In de samenwerkingsverbanden Twents waternet en Noordelijke Vechtstromen worden projecten voorbereid en uitgevoerd om overstorten van rioolwater in het oppervlaktewater te beperken. Optimalisatiestudies afvalwaterketen (OAS) zijn hiervoor beproefde methoden.
W-S-5	We voeren de maatregelen uit van de gebiedsdossiers drinkwater in de provincies Drenthe en Overijssel.
W-S-5	Maatregelen Duitsland: in samenwerking met onze Duitse stakeholders werken we aan maatregelen voor reductie van nutriënten, organische belasting en zware metalen door de landbouw en in de afvalwaterketen, inclusief de rwzi's.
	<i>Te integreren nieuw beleid</i>
W-S-6	RWZI: Op de rwzi's Emmen en Enschede voeren we samen met kennisinstellingen en ondernemers pilots uit om te testen of met innovatieve zuiveringstechnieken microverontreinigingen effectief en doelmatig verwijderd kunnen worden. Te agenderen nieuw beleid
W-S-7	We adviseren gemeenten over het afkoppelen van hemelwater van het riool en hanteren hierbij de voorkeursvolgorde uit bijlage 5.



5. Duurzaamheid: vergroening, CO2-neutraliteit en circulair werken

Als waterschap werken we dagelijks aan een aantrekkelijk leefomgeving. Aandacht voor duurzaamheid is daarbij al veel langer vanzelfsprekend. Binnen het thema duurzaamheid staan drie onderwerpen de komende jaren hoog op onze beleidsagenda:

- 1. vergroening: aandacht voor biodiversiteit en ecologie;*
- 2. CO2 neutraliteit: het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen;*
- 3. omslag naar Circulair werken: om kostbare grondstoffen te sparen en afval te voorkomen.*



Werken aan duurzaamheid is geen kerntaak van het waterschap, maar we vinden het wél belangrijk om maatschappelijke doelen dichterbij te brengen en innovaties op dit gebied te bevorderen. In dit hoofdstuk geven we aan hoe we dit de komende jaren zullen gaan doen. Bij de uitwerking van onze duurzaamheidsdoelen zoeken we aan sluiting bij de veel gehanteerde Sustainable Development Goals.

5.1 Ambitie

In onze Watervisie 2021 geven we aan:

We worden regelmatig en steeds vaker geconfronteerd met de gevolgen van klimaatverandering. Dit daagt ons ook uit om, naast adaptieve maatregelen, ook maatregelen te treffen die de negatieve effecten van klimaatverandering verzachten (mitigerende maatregelen).

Maatregelen op gebied van duurzaamheid raken vaak meerdere thema's. Zo draagt hergebruik van maaisel bij aan al onze drie duurzaamheidsdoelen: biodiversiteit (vergroening), het vastleggen van CO₂ in de bodem en circulariteit. Vergisting van slib en hergebruik van het vrijkomende biogas draagt zowel bij aan circulariteit als aan CO₂-reductie.

Er is ook samenhang tussen duurzaamheid, klimaat en waterkwaliteit. Door het terugwinnen van grondstoffen uit het zuiveringsproces en het verdergaand zuiveren van

water kan het water opnieuw worden ingezet voor onder meer droogtebestrijding. Ook dit soort maatregelen dragen bij aan de doelen op het gebied van circulariteit, waterkwaliteit en klimaat.

1. Waterschap Vechtstromen is een op duurzame ontwikkeling gerichte partner
In 2030 willen we energieneutraal zijn. Daartoe brengen we de uitstoot van broeikasgassen zo sterk mogelijk terug. Daar waar we nog geen oplossingen hebben investeren we samen met anderen in kennis en innovatie. Met ons assetmanagement zorgen we ervoor dat al onze assets op orde zijn, want alleen dan zijn we kunnen we als betrouwbare partner werken aan duurzame ontwikkeling.
2. Zuiveringsinstallaties worden knooppunten voor circulair watergebruik en de productie van energie en grondstoffen.
Gezuiverd afvalwater dat terugvloeit in het watersysteem moet schoon en veilig zijn. Op deze manier worden kringlopen hersteld. Onze zuiveringsinstallaties ontwikkelen we daarom waar nodig tot hoogwaardige installaties die ook microverontreinigingen zoals medicijnresten verdergaand verwijderen. We verkennen de kansen in de energietransitie en de ontwikkeling naar een circulaire economie en benutten die waar dat verantwoord is.

3. Regenwater is geen afvalwater, maar een bouwsteen in de ontwikkeling van een robuust watersysteem. Vergaande scheiding van hemelwater en afvalwater is noodzakelijk in het streven naar een robuust watersysteem. We vinden het belangrijk dat er op termijn geen kostbaar hemelwater via rioleringssystemen met ander water wordt vermengd en onnodig getransporteerd. Gemeenten zijn hierbij onze belangrijkste partners.

5.2 Huidige situatie

Vergroening

De biodiversiteit staat wereldwijd en ook in Nederland flink onder druk. Voor soorten in water is de trend gelukkig positiever dan voor soorten op het land. Het aantal vissen en andere plant- en diersoorten in water nam de laatste jaren toe. Het is een teken dat de kwaliteit van het water verbetert.

De afgelopen jaren namen we, naast onze inspanningen voor de waterkwaliteit, al verschillende initiatieven voor het behoud en verder herstel van soorten en hun leefgebieden. Met nieuwe manieren van werken (o.a. maaien), inrichtingsprojecten (zoals beekherstelprojecten) en het verstrekken van subsidies boekten we goede resultaten. Eind 2020 hebben we een vergroeningsstrategie vastgesteld, en in 2021 een uitvoeringsplan daarvoor.



Nazuivering rioolwaterzuivering Ootmarsum

CO2-neutraliteit

Als waterschap zijn we een grootverbruiker van energie. Vooral het zuiveren van afvalwater vraagt veel energie. De afgelopen jaren voerden we diverse projecten uit om onze vraag naar energie te beperken en om zelf energie duurzaam op te wekken. We stelden een aantal beleidsdocumenten op weg naar het verminderen van onze CO2-uitstoot:

- een Routekaart om in 2050 volledig CO2-neutraal te kunnen werken;
- een Routeplan om van het aardgas af te gaan.

Jaarlijks monitoren we onze CO2-uitstoot. In totaal wekken we inmiddels meer dan de helft van onze energievraag op een duurzame manier op.

In 2021 inventariseerden we ook alle bronnen voor uitstoot van methaan en lachgas op onze zuiveringsinstallaties. Ook dit zijn broeikasgassen die, net als CO2, van invloed zijn op de klimaatverandering.

Verminderen van de vraag naar energie

In het kader van de Meerjarenaafpraak energie-efficiency (MJA-3) voerden we verschillende maatregelen uit die ons energiegebruik verminderen.

- We hebben diverse beluchtingen vernieuwd waardoor ze minder energie vragen.
- In meerdere rioolgemalen zijn energiezuinige pompen geplaatst.

- Bij vervanging van ons wagenpark kozen we voor elektrische en hybride voertuigen.
- Ook hebben we ons datacenter vervangen voor een energiezuinige variant.

Opwekking van duurzame energie

- In 2020 is de Energiefabriek op de rwzi in Hengelo opgeleverd. Hier bewerken we het zuiveringsslib van bijna 20 rwzi's voordat het wordt vergist. Tijdens de vergisting ontstaat biogas, dat wordt gebruikt voor het opwekken van elektriciteit. Daarmee kunnen we de zuivering in Hengelo energieneutraal uitvoeren én 3.500 huishoudens van elektriciteit voorzien.
- Op negen zuiveringsterreinen hebben we zonnenvelden gerealiseerd en op het hoofdkantoor in Almelo zijn zonnepanelen geplaatst.
- We zijn partners in de Regionale Energiestrategieën (RES) Twente, West Overijssel, Achterhoek en Drenthe. Warmte uit oppervlaktewater en afvalwater (aquathermie) kan een belangrijke bijdrage leveren aan de opgave om 'van het aardgas af te gaan' (de warmtetransitie). We hebben de potentie van aquathermie in kaart gebracht en ondersteunen gemeenten bij de ontwikkeling van initiatieven op het gebied van deze warmtebron.



Zonneveld riolwaterzuivering Haaksbergen

Circulair werken

- De afgelopen jaren hebben we samen met partners de eerste stappen gezet in de richting van de circulaire economie. We hebben veel kennis vergaard en gebouwd aan ons netwerk in deze (nieuwe) wereld van circulaire werken. Het doel van circulair werken is om minder primaire grondstoffen en materialen te gebruiken en geen afval meer te produceren.
- We voerden onderzoek, pilots en concrete projecten uit.
- In 2021 stelden we een position paper circulaire economie vast.
- We hebben aandacht voor circulariteit in aanbestedingen. Bij aanbestedingen en uitvoering van projecten werken we volgens de praktische Aanpak Duurzaam GWW (grond-, weg- en waterbouw) een werkwijze die voorkomt de Green Deal GWW. We hebben ook een duurzaam inkoopbeleid geformuleerd.

Hergebruik van grondstoffen

- In de Ultrapuur Waterfabriek bij de rwzi Emmen werken we het gezuiverde afvalwater op tot bijna 100% puur water. Dit schone water wordt in de procesindustrie gebruikt.

- We voeren meerdere pilots uit waarbij maaisel wordt omgezet naar compost en vervolgens gebruikt als bodemverbeteraar. Dit stimuleert de bodemvruchtbaarheid en maakt de bodem minder kwetsbaar voor verdroging.

Terugwinning van grondstoffen

Samen met andere waterschappen winnen we de grondstof Kaumera terug uit het korrelslib van de Nereda installatie in Vroomshoop.

5.3 Doelen

Vergroening

- We willen meer aandacht geven aan het versterken van biodiversiteit en ecologie. We zoeken naar mogelijkheden hiervoor op onze eigen terreinen en binnen onze rollen en taken, zoals het verpachten van gronden, de uitvoering van projecten, en het beheer en onderhoud van onze watergangen. De komende jaren richten we ons op snel realiseerbare vergroeningsmaatregelen en kansen die er liggen om de aandacht voor biodiversiteit te koppelen met andere opgaven.
- We ondersteunen maatschappelijke initiatieven voor vergroening wanneer die onze eigendommen en beheertaken raken.

CO2-neutraliteit

- We hebben ingestemd met het landelijke Klimaatakkoord en daarmee ook met de doelstelling om in 2030 onze uitstoot van CO2 met 49% te verminderen ten opzichte van 1990. In 2030 willen we zover zijn dat we ons werk energieneutraal uitvoeren.

Circulair werken

- In 2030 gebruiken we 50% minder primaire grondstoffen en dragen bij aan het leveren van duurzame alternatieven voor grondstoffen. Onze ambitie is om in 2050 volledig circulair te werken.

5.4 Aanpak

Om onze doelen het gebied van vergroening, CO2-neutraliteit en circulair werken te realiseren nemen we een groot aantal maatregelen.

Spoor: Reguleren

	Nr	Maatregel
		<i>Staannd beleid/maatregel</i>
CO2 neutraliteit	D-R-1	We stellen een beleidskader op om te waarborgen dat het opwekken van energie uit water goed samengaat met (niet gaat ten kosten van) de waterschapsdoelen.
		<i>Te integreren beleid</i>
Vergroening	D-R-2	We verankeren vergroening in grondbeleid WVS



Spoor: Beheer

	Nr	Maatregel
		<i>Staan beleid/maatregel</i>
Vergroening	D-B-1	We passen gefaseerd en gedifferentieerd maaibeheer toe om de biodiversiteit te bevorderen.
	D-B-2	Daar waar mogelijk maaien we extensiever of laten we een deel van de vegetatie en/of slootbodem met rust om 's winters schuil-, voedsel- en overwinteringsplek te bieden voor dieren.
	D-B-3	In weidevogelgebieden doen we aan uitgesteld maaien van onderhoudspaden.
CO2 neutraliteit	D-B-4	We monitoren doorlopend onze energieprestaties en CO2-reductie.
	D-B-5	We maken voor de planperiode een Energie Efficiency plan (EEP) om de energievraag verminderen.
Circulair werken	D-B-6	Daar waar mogelijk realiseren we natuurvriendelijke oevers in plaats van beschoeiingen. Daarmee maken we het mogelijk dat we in de toekomst beschoeiingen niet hoeven te vervangen. Bagger verwerken we zoveel mogelijk plaatselijk. We experimenteren met mogelijkheden om bagger te verwerken tot beschoeiingsmateriaal.
		<i>Te integreren beleid</i>
Vergroening	D-B-7	Bij het uitzetten of uitvragen van werk aan derden stellen we eisen voor het versterken van biodiversiteit. De score op biodiversiteit geven we extra gewicht in de beoordeling.
	D-B-8	We stimuleren de toepassing van maaisel als bodemverbeteraar.
		<i>Te agenderen beleid</i>
	D-B-9	We ontwikkelen een grondstofstromenkaart. Om de nulsituatie van de inkomende en uitgaande grondstofstromen te kennen, maken we zogenoemde Sankey diagrammen.

Spoor: Investeren

	Nr	Maatregel
		<i>Standaard beleid/maatregel</i>
Vergroening	D-I-1	We leggen, waar mogelijk, natuurvriendelijke oevers aan en fauna-uittreedplaatsen.
	D-I-2	Om een ruimer leefgebied te creëren voor vissen leggen we, na nadere afweging, vispassages aan (vismigratienetwerk).
		<i>Te integreren beleid</i>
Vergroening	D-I-3	We brengen beplanting aan langs beken op eigen grond en staan boom- en struikopslag toe langs oevers.
	D-I-4	Overhoeken op RWZI terreinen zaaien we in met een bloemenmengsel, en op percelen en overhoeken langs waterlopen leggen we bloemrijke randen aan. Overhoeken op RWZI terreinen zaaien we in met een bloemenmengsel, en op percelen en overhoeken langs waterlopen leggen we bloemrijke randen aan.
	D-I-5	We planten waar het kan inheemse, nectarrijke struiken en bomen aan.
	D-I-6	We realiseren nieuwe faunapassages in duikers/ bruggen bij kruisende (spoor) wegen.
CO2- neutraliteit	D-I-7	We realisatie duurzame opwek van energie op eigen assets en eigendommen: Op ten minste 3 zuiveringsterreinen plaatsen we zonnevelden, We faciliteren initiatieven op het gebied van aquathermie en waterkracht, We verkennen de kansen voor windenergie en werken die nader uit.
	D-I-8	We nemen maatregelen om ons energiegebruik te verminderen: Meerdere zuiveringen worden gerenoveerd. Hierdoor zuiveren ze het afvalwater op energiezuinigere wijze. We verkennen welke maatregelen er zijn met een terugverdientijd van minder dan 5 jaar en voeren die uit.

Circulair werken	D-I-9	We treffen maatregelen voor het verhogen van het organisch stofgehalte in de bodem.
	D-I-10	Zuiveringsinstallaties maken we knooppunten voor circulair watergebruik en de productie van energie en grondstoffen: Samen met onze slib-eindverwerker SNB nemen we maatregelen om fosfaat terug te winnen, In 2022 zetten we een slib- en grondstofstrategie op.
	D-I-11	Bij projecten passen we GWW-maatregelen toe, zoals de uitvoering van 12 duurzaamheidsambities uit de Aanpak duurzaam grond-weg en waterbouw. <i>Te agenderen beleid</i>
	D-I-12	In lijn met ons position paper circulaire economie onderzoeken we nadere investeringsvoorstellen om circulair te werken, en komen met voorstellen voor uitvoering.
	D-I-13	We verkennen de kansen voor circulair watergebruik voor droogtebestrijding.

Spoor: Samenwerken en communicatie

	Nr	Maatregel
		<i>Standaard beleid/maatregel</i>
Vergroening	D-S-1	Waar het kan werken we samen met andere gebiedspartijen zoals de provincies, gemeenten, agrariërs, natuurorganisaties en zeker ook inwoners, om werk met werk te maken en samen te zoeken naar financiering.
CO2 neutraliteit en Circulair werken	D-S-2	Samen met onze partners werken we aan vergroten van kennis en aan innovaties: nieuwe technieken, andere werkwijzen en innovatieve oplossingen. Dat doen we zoveel mogelijk in 'living labs' waarin we samen met andere overheden, kennisinstellingen en het bedrijfsleven werken aan de oplossing van concrete vraagstukken. We werken aan innovatieve ideeën en/of oplossingen op het gebied van circulariteit door het beschikbaar stellen van middelen, proeflocaties, tijd, kennis, enzovoorts (afhankelijk van de ambitie zoals we formuleerden in ons position paper circulaire economie). We haken aan op technologische ontwikkelingen en concrete kansen om onze duurzaamheidsambities te realiseren. Zo zijn we onder andere aangehaakt bij Emmtrance, New eMMergy, Duurzaam Drenthe, Agenda voor Twente, het Circulaire Fieldlab Twente, Mineral Valley Twente (MVT) en het Bio Energiecluster Oost Nederland (BEON), tafel circulaire economie Regio Twente en Stichting Pioneering.
	D-S-3	We brengen de potentiële beschikbaarheid van een grote hoeveelheid warmte in ons watersysteem (aquathermie) in als partner in de Regionale Energietransitie (RES) en de alliantie Nieuwe Energie Overijssel.
	D-S-4	Samen met de waterschappen Vallei en Veluwe en Rijn en IJssel werken we aan het terugwinnen van Kaumera uit korrelslib.

CO2 neutraliteit		<i>Te integreren beleid</i>
	D-S-5	We zoeken de samenwerking met partners voor duurzame opwek van energie.
	D-S-6	We nemen deel aan regionale initiatieven rond waterstof.
	D-S-7	We verkennen met Duitse regio's welke mogelijkheden er zijn om vanuit onze watertaken bij te dragen aan de energietransitie.
Vergroening		<i>Te agenderen beleid</i>
	D-S-8	Met de agrarische sector zetten we in op agrarisch natuurbeheer om ecologisch verbindende functies van landschapselementen te versterken. Het gaat dan om de aanleg van ruige stroken langs houtwallen, inzaai van brede akkerlanden met een gras-/kruidenmengsel, niet oogsten van graan, later maaien van grasland en verhoging van het waterpeil.

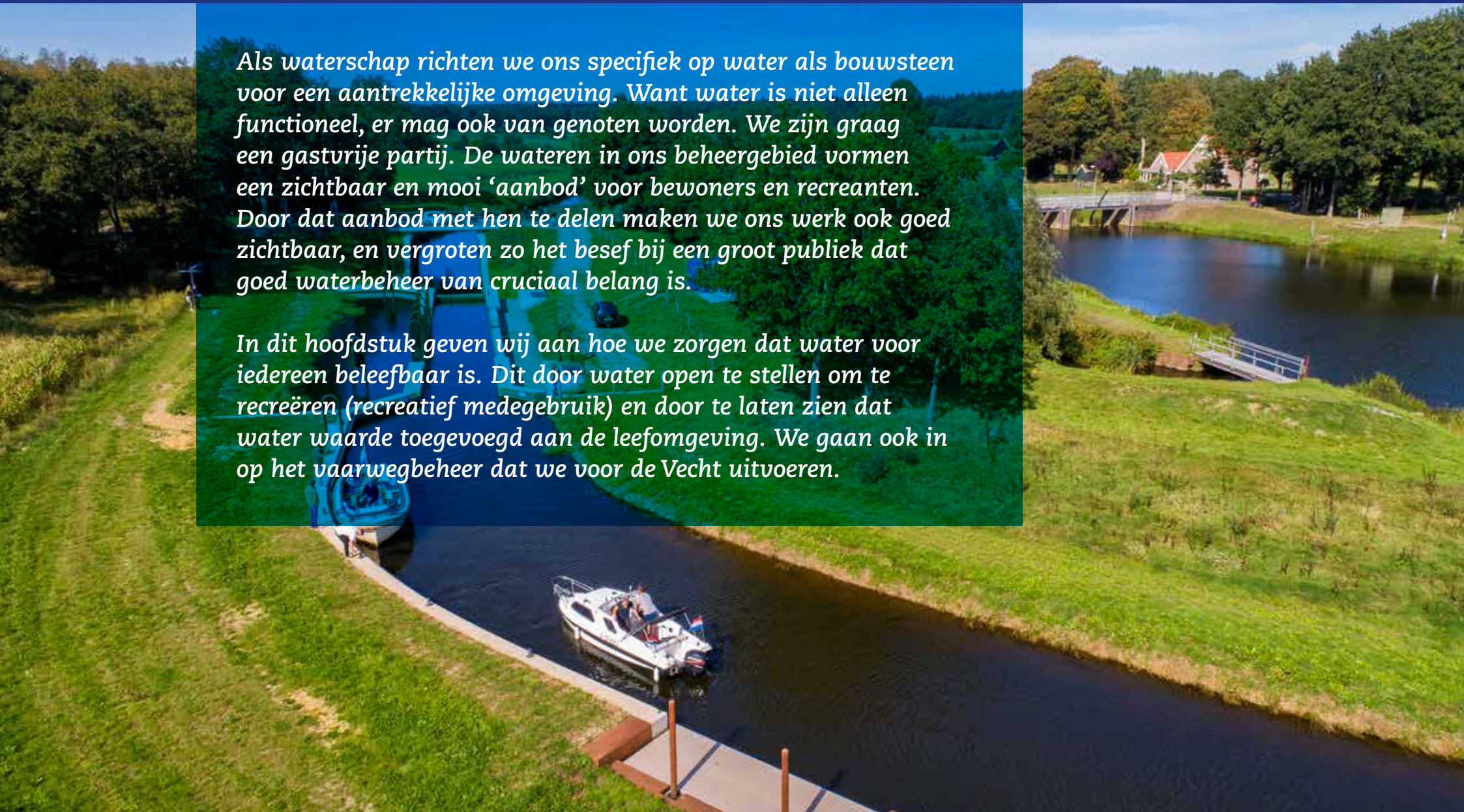




6. Beleven van water

Als waterschap richten we ons specifiek op water als bouwsteen voor een aantrekkelijke omgeving. Want water is niet alleen functioneel, er mag ook van genoten worden. We zijn graag een gastvrije partij. De wateren in ons beheergebied vormen een zichtbaar en mooi 'aanbod' voor bewoners en recreanten. Door dat aanbod met hen te delen maken we ons werk ook goed zichtbaar, en vergroten zo het besef bij een groot publiek dat goed waterbeheer van cruciaal belang is.

In dit hoofdstuk geven wij aan hoe we zorgen dat water voor iedereen beleefbaar is. Dit door water open te stellen om te recreëren (recreatief medegebruik) en door te laten zien dat water waarde toegevoegd aan de leefomgeving. We gaan ook in op het vaarwegbeheer dat we voor de Vecht uitvoeren.



6.1 Ambitie

In onze Watervisie 2021 geven we aan:

Een aantrekkelijke leefomgeving, waar genieten van water mag, vergroot het waterbewustzijn. Water, als bouwsteen voor een aantrekkelijke leefomgeving, is ook om van te genieten. Het waterschap zet zich daarom in om, in samenwerking met onze partners, de ruimtelijke kwaliteit te verbeteren en de mogelijkheden te vergroten om van het prachtige water te genieten.

Wij zien het als één van onze taken om ervoor te zorgen dat het prachtige watersysteem in ons beheergebied zo veel mogelijk beleefd kan worden. In ieder geval door alle inwoners, die ook meebetaald hebben aan de totstandkoming en het beheer van dit systeem. Maar zeker ook voor bezoekers van buiten, die komen genieten van al het moois in onze omgeving. Genieten van water vergroot ook het bewustzijn hoe belangrijk het is om genoeg, gezond en veilig water te hebben. Onze wateren en oevers stellen wij daarom zo veel mogelijk open. We stimuleren recreatieve initiatieven waarbij we ons voornamelijk coöperatief opstellen, defensief waar het moet en actief waar het kan. Recreatief gebruik van water vindt steeds plaats binnen de wettelijke kaders en met oog voor de functies om dat water heen.

6.2 Huidige situatie

Begin 2017 heeft het Algemeen Bestuur van Waterschap Vechtstromen de nota Beleefbaar water vastgesteld. Deze nota legt vast welke rol we als waterschap op ons kunnen nemen rond het recreatief medegebruik van water en hoe wij daar samen met stakeholders invulling aan geven. Deze nota verdient actualisatie, waarin we ook de ambities uit de Watervisie verder uitwerken.

Recreatief medegebruik

We streven ernaar om water aantrekkelijk, herkenbaar en leefbaar te maken voor recreanten. Dat doen we door wateren en oevers grotendeels voor hen open te stellen, afgestemd met de belangen van anderen. We staan open voor initiatieven van recreanten en hun belangenorganisaties, we gaan graag met hen in gesprek. De afgelopen jaren leidde dit al tot veel initiatieven en samenwerkingen. Voorbeelden zijn:

- Op de meeste onderhoudspaden, kades en dijken van het waterschap is wandelen en fietsen toegestaan. We werken coöperatief mee met organisaties die wandel- en/of fietsroutes willen realiseren en beheren, zoals het Wandelnetwerk Twente en de fietsknooppunten Drenthe en Vechtdal.
- Duizenden sportvissers zoeken regelmatig een stek aan de waterkant. De sportvisserij

heeft toestemming om dit te doen vanaf onderhoudspaden, kades en toegangswegen in ons eigendom. We verhuren het visrecht van (een aangewezen deel van) ons eigendom aan twee grote hengelsportfederaties. Zij zijn verantwoordelijk voor het visserijbeheer en, daar waar het visrecht aan hen is verhuurd/verpacht, ook voor het visstandsbeheer. Waar geen visrecht is verhuurd, zijn wij voor dit laatste zelf verantwoordelijk. Afstemming over het visstandsbeheer gebeurt in visstandsbeheercommissies (VBC's), waarvan Waterschap Vechtstromen voorzitter is.

- Kanoën en roeien wordt op de aangegeven routes toegestaan. Buiten de aangegeven routes geldt dat kano's en roeiboten toegelaten kunnen worden, mits dit past binnen de functies van het watersysteem. In bijzondere situaties, zoals de Boven Dinkel (Natura 2000) is kanoën of roeien alleen toegestaan in de winterperiode - en ook dan is er vergunning nodig - en niet bij hoogwater.
- In winters met strenge vorst lenen de beken en grote meren zich goed voor schaatsen. Dat geldt vooral voor de wateren met stilstaand water en op plaatsen waar het waterpeil in de winterperiode weinig varieert. We staan positief ten opzichte van schaatsen op de wateren die we in beheer hebben, zo lang dat geen schade of overlast voor derden oplevert. Voor het watersysteem in het noordelijk deel van Vechtstromen hebben we een 'ijsnota'

vastgesteld. Daarin staan operationele aanwijzingen om het oppervlaktewater zo goed mogelijk geschikt te houden voor schaatsen.

Vissen in de Regge



Ruimtelijke kwaliteit

In de samenleving groeit het besef over de waarde van een mooie leefomgeving. Water is een belangrijke bouwsteen van deze mooie leefomgeving. Bij ruimtelijke kwaliteit gaat het niet alleen om 'mooi', maar ook om 'goed'. Het gaat om functioneel, mooi en toekomstbestendig. Dat betekent dat het bij ruimtelijke kwaliteit niet alleen gaat over de vraag of een ruimtelijke ingreep moet plaatsvinden, maar ook hoe deze het beste ingepast kan worden en vooral waar. De samenhang tussen functies is van essentieel belang waarbij water meer en meer als leidend principe kan worden gezien.

Werken aan verbetering van de ruimtelijke kwaliteit voor nu en in de toekomst speelt bij veel integrale gebiedsontwikkelingen een rol. Verbinden van de ruimtelijke kwaliteit aan de inhoudelijke opgaven. Voorbeelden zijn werken aan behoud en herstel van de ecologie en biodiversiteit, het aanleggen of verbeteren van groenvoorzieningen, recreatievoorzieningen, het opknappen van cultureel erfgoed en het verbeteren van de openbare ruimte.

Daarom richten we ons als waterschap op water als bouwsteen voor een aantrekkelijke omgeving. Water zou meer dwingend verbonden kunnen worden aan de ruimtelijke opgaven. Dat geeft kansen. Water als leidend principe. Water is niet alleen functioneel, er mag ook van genoten worden. De wateren in ons

beheergebied vormen een zichtbaar en mooi 'aanbod' voor de zogenoemde 'belevers' (gebruikers, bewoners en passanten). Door dat aanbod met hen te delen maken we ons werk ook goed zichtbaar, en vergroten zo het besef bij een groot publiek dat goed waterbeheer van cruciaal belang is.

Samenhang van functies



Vaarwegbeheer

Wij scheppen graag de juiste voorwaarden voor de scheepvaart die gebruikt maakt van onze wateren. Ook willen we recreanten de mogelijkheid bieden om varend te genieten van het water en de omgeving. Beide groepen zijn van (economische) meerwaarde voor ons gebied. Ze hebben belang bij goed beheerde waterwegen.

De provincie kan het vaarwegbeheer voor een specifieke watergang neerleggen bij het waterschap, het Rijk of bij gemeenten. Vaarwegbeheer is de formele zorg voor de instandhouding van vaarwegen voor de scheepvaart. Voor de Vecht voeren wij het vaarwegbeheer uit. Voor het varen op andere wateren dan de Vecht, is een vergunning nodig op basis van de toekomstige waterschapsverordening.

Naast het gemotoriseerd varen op de Vecht, is er ook in het zuidelijk deel van ons beheergebied gemotoriseerde pleziervaart, zoals de platbodenzompen van Enter en Rijssen en de salonboot in Nijverdal en de Schuilenburg. Kanoën en roeien staan we toe op aangegeven kanoroutes. Kano's en roeiboten zijn ook welkom buiten de aangegeven routes, mits dat past binnen de functie van het watersysteem.

Om de Vecht als geheel weer bevaarbaar te maken zijn de afgelopen jaren sluizen aangelegd bij de stuwen van Junne, Mariënberg en Hardenberg. Boten met beperkte vaardiepte kunnen nu varen van Zwolle tot aan de Duitse grens.

Varen Vechtdal



6.3 Doelen

Doel:

- We willen samen met onze partners en 'belevers' in gebiedsprocessen de kwaliteit van de ruimte en de leefomgeving verbeteren door verbinding te zoeken met de inhoudelijke opgaven. Mensen kunnen zo nog meer genieten van het water in ons beheergebied.

Toelichting:

Genieten van water draagt bij aan een groter waterbewustzijn. Dat is nodig, want onderzoek laat zien dat veel inwoners, bedrijven, grondeigenaren en stakeholders weinig weten over het waterschapswerk. We willen zo ook bevorderen dat mensen beseffen dat Waterschap Vechtstromen elke dag werkt aan werk aan voldoende, veilig en schoon water. Via het spoor van recreatief medegebruik en door gebruik te maken van de groepen 'belevers' (gebruikers, bewoners en passanten) leggen we de contacten. Hierdoor houden we voeling met wat 'belevers' nodig hebben en hoe we kunnen werken aan onze opgaven in samenhang met de ruimtelijke opgaven.

6.4 Aanpak recreatief medegebruik, ruimtelijke kwaliteit en vaarwegbeheer

Onze strategie is om mensen te verleiden naar het water te gaan en ze zo te laten zien hoe waardevol en mooi ons watersysteem is. Hiervoor actualiseren we de nota Beleefbaar Water en passen waar nodig regelgeving aan.

Koppelen met andere opgaven

We koppelen waar het kan onze investeringen in het beleven van water aan maatregelen die we toch al nemen voor onze opgaven rond klimaat, waterkwaliteit en duurzaamheid. Het mes snijdt dan aan twee kanten. Met het creëren van meanders in een beek bijvoorbeeld, zorgen we voor meer waterberging, een hogere ecologische kwaliteit én ook voor een aantrekkelijker landschap.

We kunnen met bescheiden middelen een groot verschil maken als we, bij investeringen voor de opgaven, ook geld reserveren voor het vergroten van de ruimtelijke kwaliteit en het realiseren van recreatievoorzieningen (wandelmogelijkheden, fietspaden, kanovlonders, vissteigers). Voorbeelden van deze aanpak in het stedelijk gebied waar we nog steeds trots op zijn, zijn het Kristalbad in Hengelo, de terugkeer van de Stadsbeek in Enschede en de waterpartij op het Raadhuisplein in Emmen.

Samenwerken met partners

Ook zoeken we actief naar kansen om aan te sluiten bij de ambities van partners en stakeholders in de leefomgeving. Door onze ambities en middelen te combineren kunnen we samen méér bereiken. Met gemeenten kunnen we Wateragenda's opstellen en we kunnen partijen ondersteunen die mensen laten genieten van water, zoals hengelsportverenigingen. We doen dit al, maar gaan dit intensiveren.

Jongeren als doelgroep

Voor het vergroten van het waterbewustzijn zien we de jeugd als belangrijke doelgroep. Hiervoor werken we met vrijwilligers die waterlessen verzorgen op scholen. Dit vergroot zowel onze verbinding met onze omgeving als de kennis en het bewustzijn over water bij de kinderen (de volwassenen van de toekomst) en hun ouders.

Spoor: Reguleren

Te agenderen beleid

- B-R-1 We herijken in samenspraak met stakeholders de Keur/Waterschapsverordening wat betreft recreatief medegebruik.

Spoor: Beheer

Staan beleid/maatregelen

- B-B-1 We investeren in beheer en onderhoud van recreatieassets zoals visvlonders, in- en uitstapplaatsen voor kano's, ballenlijnen en borden voor veiligheid.

Te integreren beleid

- B-B-2 We actualiseren de nota Beleefbaar water.

Te agenderen beleid

- B-B-3 Het beheer en onderhoud van de recreatieassets wordt zoveel mogelijk in samenspraak met het waterschap door de recreatiesector uitgevoerd.

Spoor: Investeren

Te integreren beleid

- B-I-1 Waar het kan werken we - naast de recreatiesector - samen met andere gebiedspartijen zoals de provincies, gemeenten, agrariërs, natuurorganisaties en zeker ook inwoners om (co)financiering voor maatregelen te vinden.

Spoor: Samenwerken en communicatie

Staan beleid/maatregel

- B-S-1 We zorgen voor een goede (publieks)communicatie waarbij we oog hebben voor de effecten voor de omgeving (landbouw, natuur en inwoners/aanwonenden).
- B-S-2 Afstemming over het visstandsbeheer gebeurt in visstandsbeheercommissies (VBC's), waarvan het waterschap voorzitter is. We zetten ons in voor een goede samenwerking met de beide federaties. De samenwerking gaat over beheer, kennisuitwisseling, onderzoek, inzet van vrijwilligers, et cetera.
- B-S-3 We werken samen met diverse partijen die vanuit verschillende invalshoeken stimuleren dat mensen van ons water genieten, zoals De Koppel in Hardenberg en de Enterse Waarf in Enter.

Te integreren beleid

- B-S-4 Jaarlijks organiseren we schoonmaakacties samen met kanoverenigingen, gemeenten, natuurorganisaties, scholen en aanwonenden op en rond Dinkel, Regge en Vecht. Doel is om waterbewustzijn te creëren.
- B-S-5 We werken in gebiedsprocessen - samen met onze partners - aan verbetering van de ruimtelijke kwaliteit, waarbij we uitgaan van 'water als leiden principe'

Te agenderen nieuw beleid

- B-S-6 Met gemeenten in ons beheergebied stellen we dynamische Wateragenda's op, waarbij het beleven van water één van de invalshoeken is.

7. Duurzaam financieel beleid

Dit Waterbeheerprogramma 2022-2027 beschrijft de opgaven voor het regionale waterbeheer voor een periode van zes jaar. Voor de berekening van de kosten van de uitvoering van het waterbeheerplan is een meerjarenraming 2022-2027 opgesteld.



7.1 Berekening meerjarige kosten

Deze meerjarenraming is gebaseerd op twee zaken:

1. de beoogde investeringen in het beheer en onderhoud;
2. aanpassingen die we willen doen in het watersysteem en in het zuiveringsbeheer.

Voor de ontwikkeling van de personele kosten en de overige kosten hebben we aannames gedaan.

Op basis hiervan is een berekening gemaakt van de investerings- en exploitatiekosten die we elk jaar gemiddeld verwachten te maken. Deze kosten zijn vertaald naar een raming voor de belastingopbrengsten per taak: het zuiveringsbeheer en het watersysteembeheer (inclusief waterkeringen).

Investering en lastendruk

In de meerjarenverkenning 2021-2030 is besloten om het investeringsvolume te verhogen om zo invulling te geven aan de uitdagingen van het veranderende klimaat, toenemende eisen aan de waterkwaliteit, de noodzaak tot vermindering van de CO₂-uitstoot (duurzaamheid) in combinatie met de beheeropgave op de afvalwaterzuiveringen en in het watersysteem. Waterschap Vechtstromen hecht echter aan een betaalbaar regionaal waterbeheer. De kosten voor het regionale waterbeheer worden immers betaald uit heffingen die we opleggen aan inwoners en bedrijven. Daarom is in de meerjarenverkenning 2021-2030 ook als doel gesteld om de jaarlijkse lastendrukstijging tot en met 2024 te fixeren op 3,4 % en daarmee gelijk te laten aan die van de begroting 2020.

Jaarlijks actualiseren

De meerjarenraming 2022-2027 is een momentopname. De omstandigheden kunnen veranderen en er kunnen zich nieuwe ontwikkelingen voordoen. Daarom actualiseren we de uitgaven en inkomsten elk jaar, als onderdeel van onze planning- en controlcyclus. Dat doen we in de meerjarenverkenning en de programmabegroting. In deze verkenning maakt het waterschapsbestuur een afweging tussen het realiseren van de opgaven uit het Waterbeheerplan en een verantwoorde stijging van de lasten (de heffingen). De jaarlijkse begroting geeft aan hoe de afweging is gemaakt, via een overzicht van de concrete maatregelen en een tariefstelling voor de huishoudens en bedrijven.

Meest actuele raming aanhouden

De meerjarenraming 2022-2027 van dit Waterbeheerprogramma is gebaseerd op de meerjarenverkenning 2022-2031 (vast te stellen op 30 juni 2021 door het Algemeen bestuur). De meerjarenverkenning heeft een looptijd van tien jaar. De hele planperiode van het waterbeheerplan (zes jaar) valt dus binnen deze verkenning.

Raming van de investeringskosten

Hoeveel we investeren volgt uit onze opgaven voor het waterbeheer. We stellen steeds een investeringsprogramma op voor meerdere jaren. Zo verspreiden we de kosten voor projecten over de hele planperiode. Het gemiddelde investeringsbedrag per jaar is van dit investeringsprogramma afgeleid (tabel 7-1a).

Tabel 7-1a. Gemiddeld jaarlijks investeringsvolume per programma, periode 2022-2027.

(bedragen in M€)	Investerings bedrag (bruto)	Cofinanciering	Investeringsbedrag (netto)
Watersysteem 1)			
Waterketen 2)			
Besturen en organisatie 3)			
Totaal			

Toelichting per programma

- 1) Investerings in beheer, onderhoud en verbetering van waterkeringen en regionale watersystemen, waaronder beekherstel, realiseren van voldoende zoetwater en voorkomen van wateroverlast.
- 2) Investerings in beheer, onderhoud en verbetering van de afvalwaterverwerking, onder andere in rioolgemalen en rwzi's en in het terugwinnen van grondstoffen.
- 3) Investerings in ondersteunende processen, zoals ICT en facilitaire zaken.

Daarnaast kennen we een indeling van de investeringen naar thema (zie tabel 7-1b).

Tabel 7-1b: Gemiddeld jaarlijks investeringsvolume per programma, periode 2022-2027.

(bedragen in M€)	Investeringsbedrag (bruto)	Cofinanciering	Investeringsbedrag (netto)
Droogte en overlast door klimaatverandering			
Waterkwaliteit onder druk			
Duurzame ontwikkeling			
Beleven van water			
Totaal			

Raming van de exploitatiekosten

Drie typen kosten bepalen de jaarlijkse totale exploitatiekosten:

- de rente- en afschrijvingskosten (voortvloeiend uit de investeringen);
- de personele kosten;
- overige kosten.

Om de kosten voor de planperiode van dit waterbeheerprogramma te berekenen, gaan we uit van:

- stijging personeelskosten: 3,5%;
- prijsstijging: 1,9%;
- rente-omslag: 1,9%.

Hieruit volgt onderstaande raming voor de exploitatiekosten (tabel 7-2). Deze kosten zijn weergegeven voor de jaren 2022 tot en met 2027. De laatste kolom laat de gemiddelde kosten over de hele planperiode zien.

Tabel 7-2: Raming exploitatiekosten (netto kosten) 2022-2027.

Taak	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Gemiddeld per jaar
Watersysteembeheer							
Zuiveringsbeheer							
Totaal							

Raming van de belastingopbrengsten

De exploitatiekosten verdelen we over het aantal bedrijven en huishoudens (de belastingeenheden), en zetten we om in het belastingtarief (de heffing). Het waterschapsbestuur stelt dit tarief vast. De hoogte van de belastingtarieven is niet per definitie gelijk aan de hoogte van de exploitatiekosten. Het tarief hangt ook af van veranderingen in bijvoorbeeld het aantal bedrijven en huishoudens en de huizenwaarde. Ook de eventuele inzet van reserves om een begrotingstekort te dekken, speelt een rol.

De meerjarenraming 2022-2027 leidt, gebaseerd op aannames over de ontwikkeling van het aantal bedrijven en huishoudens, tot de volgende gemiddelde raming voor de belastingopbrengsten per taak (tabel 7-3).

Tabel 7-3: Raming belastingopbrengsten 2022-2027.

Taak	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Gemiddeld per jaar
Watersysteembeheer							
Zuiveringsbeheer							
Totaal							



Bijlage 1

Verklarende woordenlijst

Aquathermie

Aquathermie is de verzamelterm voor duurzaam verwarmen en koelen met water. Het gaat om warmte en koude uit oppervlaktewater (TEO), afvalwater (TEA) en drinkwater (TED). Aquathermie is één van de alternatieven voor duurzame verwarming uit het Klimaatakkoord.

Aquatische ecosystemen

Een gemeenschap bestaande uit groepen van organismen en abiotische elementen in een bepaald water.

e-DNA

Environmental DNA (e-DNA) is een nieuwe methode om de aanwezigheid van stoffen, zoals het Covid-19 virus of medicijnresten in afval- of oppervlaktewater aan te tonen.

Green Deal van de Europese Commissie

De Europese Green Deal is een reeks beleidsinitiatieven van de Europese Unie met als overkoepelende doelstelling om Europa tegen 2050 klimaatneutraal te maken.

Leggerwaterlopen

De legger is een kaart waarop de rivieren, beken, sloten en kanalen (watersysteem), maar ook de bruggen, sluizen, gemalen en stuwen (kunstwerken) staan, die essentieel zijn voor de aan- en afvoer en het gebruik van het watersysteem.

Living Labs

Is een 'onderzoeksomgeving' waarbij gelijktijdig onderzoek en innovatie plaatsvinden volgens het principe van co-creatie en participatief ontwerpen. Co-creatie en participatief ontwerpen

Macrofauna

Is een verzamelnaam voor ongewervelde dieren die in het water leven en met het 'blote' oog te zien zijn.

(Retributie)heffingen

Een retributie is een gedwongen betaling aan het waterschap voor een verleende dienst.

Riooloverstorten

Is een voorziening met als doel het afvoeren van (pieken in) overtollig rioolwater vanuit de gemengde riolering naar het oppervlaktewater. Het is een 'noodventiel', om te voorkomen dat in de bebouwde omgeving gebouwen, wegen en andere plekken onder water komen te staan en afvalwater gezondheidsrisico's oplevert.

Sustainable Development Goals

De Sustainable Development Goals of Global Goals zijn een verzameling van 17 onderling verbonden wereldwijde doelen die zijn ontworpen als een "blauwdruk voor een betere en duurzamere toekomst voor iedereen".

Telemetrysysteem

Telemetrie is het op afstand meten van bepaalde parameters (bijvoorbeeld waterhoogte in een beek, waterafvoer bij een stuw of gehalten aan voedingstoffen in rioolwater) om die vervolgens via (vaak draadloze) telecommunicatie te versturen naar een andere locatie.

Bijlage 2

Achtergrond document KRW waterlichamen
Vechtstromen

Bijlage 3

Factsheets 49 KRW waterlichamen Vechtstromen

Bijlage 4

Doelen overige wateren

De “overige wateren” omvatten ruim 75% van al het oppervlaktewater in ons beheergebied. Dit zijn wateren die buiten de begrenzing vallen van de KRW waterlichamen. Hoewel het doel van de KRW voor het bereiken van een goede ecologische en chemische toestand geldt voor al het oppervlaktewater, geldt voor de meeste van deze wateren geen wettelijke herinrichtingsopgave (voor 2027). Ecologische goed functionerende wateren is echter overal van belang omdat daarbij de kans op overlast door blauwalg, algendekens, vissterfte of stank het kleinst is. Daarom streven we naar een goede ecologische toestand van de overige wateren streven als lange termijn doelstelling (na 2027). Voor het behalen van de doelen in de KRW waterlichamen en Waardevolle Kleine Wateren is aanvoer van schoon water uit de overige wateren bovendien een voorwaarde.

Het functioneren van de overige wateren beoordelen we op basis van het niveau “goed” van de referentiewaarden voor de fysische-chemische parameters (stikstof, fosfor, zuurstof, zuurgraad, temperatuur, doorzicht, zoutgehalte en temperatuur)¹ voor het best passende watertype. Daarbij specificeren we geen doelen voor biologische kwaliteitselementen omdat de omvang en de variatie in watertypen in de groep overige wateren te groot is om doelen voor de ecologische kwaliteit te stellen en deze te monitoren. Het hanteren van doelen voor fysisch-chemische parameters is de meest basale optie die in de landelijke handleiding voor het afleiden van ecologische doelen in overige wateren is opgenomen². In de

planperiode komt een kaart beschikbaar met het best passende watertype voor alle leggerwateren, zodat duidelijk is welke referentiewaarden gelden. Voor kleinere wateren bepalen we het watertype als er aanleiding is om de kwaliteit te beoordelen.

De verbetering van het overig water komt grotendeels tot stand door autonoom beleid. Hierbij valt vooral te denken aan het generieke mestbeleid en de maatregelen vanuit Zoetwatervoorziening Oost-Nederland (ZON) en het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW), die juist ook de kwaliteit van de overige wateren ten goede komen. Ontwikkelingen op de korte termijn moeten het behalen van de doelen voor de middellange termijn echter niet frustreren, en daarom geldt het gangbare KRW-principe “geen achteruitgang” als korte termijn doelstelling. Bij het beoordelen van directe lozingen (door toepassing van de emissie-immissietoets) gaan we daarom tenminste uit van “geen achteruitgang”. We nemen ook de invloed op de haalbaarheid van KRW-doelen van de KRW-waterlichamen of Waardevolle Kleine Wateren mee in de afweging rond de vergunningverlening van deze lozingen.

De ontwikkelingen in het autonoom beleid volgen we met onze routinematige monitoring, waarmee we ook een bijdrage leveren aan de evaluatie van landelijk beleid. Tot nu toe is de informatie uit de routinematige monitoring ook afdoende geweest voor het beoordelen van vergunningaanvragen voor lozingen op overig water. Zo nodig optimaliseren we de routinematige monitoring voor de toepasbaarheid van meetgegevens bij de beoordeling van de toestand van het oppervlaktewater en van directe lozingen.

¹ Meest actuele referentiewaarden op dit moment staan in:

STOWA-rapport 2013-14: <https://www.stowa.nl/publicaties/referenties-en-maatlatten-voor-overige-wateren-geen-krw-waterlichamen>

STOWA-rapport 2018-49: <https://www.stowa.nl/publicaties/referenties-en-maatlatten-voor-natuurlijke-watertypen-voor-de-kaderrichtlijn-water-2021>

STOWA-rapport 2018-50: <https://www.stowa.nl/publicaties/omschrijving-mep-en-maatlatten-voor-sloten-en-kanalen-voor-de-kaderrichtlijn-water-2021>

² STOWA-rapport 2013-20: <https://www.stowa.nl/publicaties/handleiding-doelafleiding-overige-wateren-geen-krw-waterlichamen>

Bijlage 5

Uitgangspunten afkoppelen

Afkoppelen is het beëindigen van lozing van hemelwater op bestaande gemengde riolering.

Afkoppelen beïnvloedt de waterkwaliteit op meerdere manieren (STOWA 2019-22). Het zorgt voor:

- Reductie van de emissie van gemengde overstorten en
- Toename in de lozing van hemelwater via hemelwateruitlaten.
- Verminderde aanvoer schoon water naar de rwzi waardoor die beter gaat presteren
- Vierde trap werkt effectiever, kan kleiner

Pieklozingen vanuit gemengde overstorten kunnen leiden tot merkbare negatieve effecten zoals vissterfte, stank en visuele verontreiniging. Afkoppelen kan het risico op dergelijke effecten sterk verminderen. Ook met afstromend hemelwater komen echter verschillende verontreinigingen mee die ter plaatse tot een verhoogde belasting van het oppervlaktewater kunnen leiden.



Het kan dan gaan om nutriënten en bacteriologische verontreiniging door hondenpoep of foutieve aansluitingen, uitloging van zink van dakgoten en straatmeubilair of PAK door wegverkeer. De effecten van deze verontreinigingen zijn veelal minder zichtbaar dan bij gemengde overstorten, maar het kan wel leiden tot ophoping en (toxische) effecten op langere termijn. Het is dus van belang het afstromend hemelwater zoveel mogelijk schoon te houden.

De algemene voorkeursvolgorde bij het afkoppelen van hemelwater is daarom:

- hergebruik;
- vegetatiedak;
- infiltratie;
- bovengrondse afvoer naar perceelsgrens;
- afvoer via bodempassage naar oppervlaktewater;
- vertraagde afvoer naar oppervlaktewater (bij voorkeur bovengronds);
- afvoer naar rwzi.

De mate van verontreiniging van het afstromend hemelwater is sterk afhankelijk van het gebruik van de omgeving. Zo is het water van daken meestal relatief schoon en brengt directe afvoer naar oppervlaktewater weinig risico's met zich mee, tenzij bijvoorbeeld veel zink is gebruikt in dak- of gevelbekleding. Bij ondergrondse afvoer van hemelwater bestaat altijd een risico op foutaansluitingen. De keuze van de beste manier van afkoppelen is dus altijd maatwerk. Bij nieuwbouw of grootschalig herbouw / vernieuwbouw speken we over het niet aankoppelen en is een berging op eigen terrein gewenst van minimaal 55mm. Vanwege de klimaatverandering met naar verwachting meer piekbuien zal het waterschap, in afstemming met de gemeenten dit uitgangspunt mogelijk nog aanpassen naar een verhoogde berging op het eigen terrein. Er zijn al gemeenten die uitgaan van 70 mm berging op eigen terrein.

